թիւ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 74 — ԱՊՐԻԼ 30/12 ՄԱՅԻՍ 1898 — 21 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1315 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

در علیه ده غلطه ده (ماسیس) غزته‌سی اداره‌خانه‌سی

Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
ՄԱՍԻՍ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
կ. ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçue
à la Direction du Journal "MASSIS"
Galata, CONSTANTINOPLE.

ՄԱՍԻՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Քաղաքական եւ Գրական

ԳԻՆԸ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան.	140	Ղրշ.
» » » » վեցամսեայ.	70	»
» » » » եռամսեայ.	40	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան.	40	Ֆրգ.
» » » » վեցամսեայ.	20	»
Դրամի փոխարէն փոստի մասնակցութիւն,	115	

դրուշի փոխարէն 100 դրուշի հաշուով:

Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ՄԵՐ ԹԱՅԱՌԱՅԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մայիս 1էն սկսեալ Թերթի չափի գրկենք մեր գաւառական այն բաժանորդներուն, որոնք չեն վճարած Մասիսի նոր շրջանին բաժնեգինը:

Բոլոր անոնք որ կ'ուզեն բաժանորդագրուիլ Մասիսի, պէտք է կանխիկ գրկեն իրենց բաժնեգինը:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

Մանիլայի ջախջախիչ պարտութենէն վերջ, պատերազմական զործողութիւնները դանդաղ ընթացք մը սկսած են ունենալ: Այդ յաղթութեան երկրորդ կիրակին կը մնանայ և տակաւին չնորոգուեցաւ Ամերիկացիներուն յաջողութիւնը՝ որ անտարակուսելի կը նկատուի և կ'ուզեն այդ միայն սպանիական նաւատորմին խոյս տալովը: Եւ այս սպասողական միջոցին՝ եւրոպական քաղաքականութիւնը կը սկսի տեսակ մը դժուարաշնչութիւն ունենալ. ամերիկեան նախնական յաջողութիւնը դէշ ունակութիւն մը առաջ բերաւ քաղաքագէտներուն մէջ, որ առանց շունչ առնելու երկրորդ նաւամարտին կը սպասեն, ի՛նչ ընելիքնին որոշելու համար: Պատերազմին անմիջական արդիւնքը, ինչպէս անցեալ օր կ'ըսէինք, արմնկներու աղմութիւնը եղաւ. տնտեսական այս տագնապը հեղհեղակ կը սոսկէ եւրոպական կառավարութիւնները այնպիսի միջոցներու դիմել, որ ուղղակի կը վնասեն ընթացիկ տարուան եւրմացոյցին: Գերմանա, Իտալիա, Սպանիա չնչեցին ցորենի մաքսատուրքը ժամանակի մը համար. Աւստրիա կը տատանի դեռ, բայց պիտի ստիպուի հետեւիլ իրմէ աւելի հարուստ եղող Գերմանիայի օրինակին. Գերմանիայ նախարարութիւնը արիւնքրտինք կը թափէ խոյս տալու համար որոշումէ մը, որ կրնայ աւելի երմնացոյցին հաւասարակշռութիւնը, մանաւանդ որ Բիաս-Զէուլի չնական ստացուածքը, և նաւային զօրութեան ամման հետեւանքով քուէարկուած վարկերը սովորականէն աւելի ծանրաբեռնած են զայն: Անգլիա, որ այնչափ ոսկի ունի, պատերազմին առաջին օրէն զգաց անոր հակահարուածը: Անգլիա՝ աղատ փոխանակութեան ամէնէն աղատ երկիրը, շատ նեղը մնաց. նախարարութիւնը դարձեալ պարարակուեցաւ. պահանջուեցաւ որ դնէ պետական մթերանոցներ պէտք է գտնուին, որոնց մէջ կառավարութիւնը հոդ տարած ըլլայ համարեա բաւականաչափ ցորեն կամ արիւր, անտեսական տագնապ մը առաջ բերած անձկութիւններուն քիչ մը դիմանալու համար: «Եթէ, ըսին, օտար երկիրներու մէջ մնուած պատերազմը այսքան նեղացուց մեզ հացին տեսակէտով հապա ինչ պիտի ըլլանք, եթէ, Տէր մի՛ արասցէ, կռուողներէն մէկն ալ մենք ըլլանք»: Անգլիայ մէջ կուսակցութիւն մը կայ, որ կը յամառի կը պնդէ թէ հակառակ դիւանագիտական խոշոր անյաջողութեանց Մայրագոյն Արեւելքի ջուրերուն մէջ, և որոնք դէշ կերպով կը պարտկուին Թագուհիին եսասիրներուն յայտարարութիւններով, Անգլիոյ չեզոքութիւնը բռնադատուած բան մը է, իր պատրաստականութեան վրայ մեծ վստահութիւն մը չունի նախարարութիւնը, որ չի համարձակիր զէնքերու բաղդը փորձել հիւսիսային Կայսրութեան հետ, չինական ջուրերուն մէջ, հարկա՛ւ: Անցեալ շաբաթ Դարնանամատի Ընկերութեան ժողովին մէջ Լորդ Սոլսպերիի խօսած ճառը, որ իր հիւանդութենէն անմիջապէս վերջ արտասանուած առաջին քաղաքական ճառն է, հակառակ ընդունած ծափահարութիւններուն, մանաւանդ մէջ դուած չէ նոյն խանդավառ ընդունելութիւնը: Աղնուական մարքիզը չինական խնդիրը «դիւանագիտական հընթիւ մը» կոչած էր, բայց անգլիական մամուլը և ժողովուրդը իր հաւանութեամբ չի վաւերացներ այդ բացատրութիւնը, և աւելի դիւանագիտական հրդեհ մը կը նկատէ զայն և ոչ թէ պարզ հրթիռ մը:

Մանաւանդ, Սոլսպերիի նախարարութեան թերթը, իրաւունք դիւանագիտական բացատրութիւններով, որ կածես Անգլիոյ նախարարապետէն ներշնչուած են, կ'ըսէ թէ «Հարկաւ մեր առաջին նախարարը այդ ճառին մէջ յայտնած դաղափարներուն՝ ինքն ալ բոլորովին համամիտ չէ»: Յայտնի է թէ նախարարապետը այդ շեշտով չպիտի խօսէր, եթէ սպանս-ամերիկեան պատերազմը տարբեր առարկաներու կողմէ տարած չըլլար հասարակաց ուշադրութիւնը:

Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակները երկարի լուռութիւն մը կը պահեն պատերազմին նկատմամբ, և այս լռութիւնը արդարացներու շատ օրինաւոր և կենսական պատճառ մը կայ, այն է երեսփոխանական ամառի թեկնածուներուն ընդհանուր ընտրութիւնը: Հոն հիմա ապագայ Խորհրդարանին կազմութիւնն է օրուան քաղաքական ամենամեծ խնդիրը. կուսակցութիւնները կը ճշդուին, և երկիրը հաւաքական մեծ ճիգով մը իր հաւանութիւնը կուտայ լիովին Մէլինի դահլիճին քաղաքականութեան, որ չափաւոր և պատուաւոր շեղբութեան քաղաքականութիւն է արտաքին խնդիրներուն համար: Մինպուտատական կուսակցութիւնը՝ որուն անդամները մանաւանդ բռնուած էին սպանիսէզ դգայուններէ, շատ թիւով ներկայացուցիչներ չպիտի ունենան Խորհրդարանին մէջ: Զոլայի պաշտպաններն ալ մեծ թիւով չպիտի երեւան հոն: Բայց ընտրութիւնները դրեթէ կը վերջնան և պատերազմին հետեւանքով սղութիւնը կը շարունակուի Ֆրանսայի մէջ:

Նոյն պատերազմին անմիջական արդիւնքը այնքան սատկութեամբ չընդդայ Եւրոպական պետութիւն մը որքան Իտալիա: Ժամանակէ մը ի վեր ապրելու նեղութիւնը ապստամբական շարժումներու տեղի տուած էր Վիքթոր Էմմանուէլի երկրին մէջ: Ներկայ տարապայման սղութիւնը շարժման դիւաւորներուն ձեռքը նշանարան մը եղաւ, և այսօր Իտալիա քաղաքային կանոնաւոր պատերազմի մը թատրերգած է, և պաշարման վիճակը այնքան ծանրապէս ղդալի է հոն որքան Սպանիոյ մէջ: Ընկերվարականութիւնը այս անգամ պաշտօնապէս կը հալածուի, և սի. Բուտինիի նախարարութիւնը իր դէմ կը գտնէ սոսկալի վիճակ մը, զոր ինքը ստեղծած չէ: Ֆլիսբինեաններուն մեծամասնութենէն Իտալիոյ դլխուն եկած ներքին փոփոխութիւնները բնականաբար պիտի ստեղծէին ներկայ տագնապը՝ ուրիշ պիտի նեղուէր անշուշտ օրուան նախարարութիւնը:

Հետեւաբար տնտեսական տագնապը և անոր հակահարուած եղող շարժումները վերջացած տեսնելու համար, Եւրոպայի քաղաքագէտները անհամբերան են, երբ մը կը փնտռեն, զէնքերու բաղդին կ'ապաստանին և մտաղմանքներ կ'ընեն որպէս զի ամերիկեան զէնքերը յաջողութեամբ պըսակուին և մնանայ բարեկամական միջամտութեան վայրկեանը, անշուշտ սպանիական նաւատորմին ամբողջական ջնջումէն և Թուպայի խնդրին բացարձակ լուծումէն վերջ:

Ե.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Զղջակարութիւնը եւ ակռաները. — Ինֆլուէնցան եւ ակռաները. — Ակռաները գեղագիտական տեսակէտով. — Բերանին միգրոպները. — Ակռայի փտութեան միգրոպները. — Ակռաները եւ խղճահարկերթութիւնը. — Ամերիկացւոց ակռաները եւ ամերիկացի ատամնաբոյժները:

Անցեալները յօդուածի մը մէջ քանի մը փոքրիկ ծանօթութիւններ տուի դարպերէջիկ հիւանդութեան մը, զղջակարութեան վրայ: Այս հիւանդութիւնը մեր մէջ ալ սկսելով քիչ մը յաճախ տեսնուիլ, առլիթ պիտի ունենանք մերթ ընդ մերթ անոր զանազան ձեւերուն վրայ խօսելու: Այս անգամ մեր յօդուածին նիւթ ընելով ակռաները՝ պէտք է ըսեմ որ եթէ երիտասարդներուն և օրիորդներուն ակռաները ժամանակէն շատ առաջ կ'ալլալին կամ կը փտին, չարիքին պատճառը փնտռելու է վարիշեալ դարպերէջիկ հիւանդութեան մէջ: Զղջակար անձերու ակռաները տրամադիր կ'ըլլան շուտով փտելու և թափելու: Առլիթ ուռող պատճառներ ալ չեն պակսիր այդ փտացումը փութացնելու: Այս պատճառներէն մէկն ալ ինֆլուէնցան է, կրնանք ըսել, որ չդատարարէ հետեւանքով արբեցած ակռաները հիմէն կը խախտէ և ատամնաբոյժներուն դործը կը դիւրացնէ:

* * *

Աղէկ մտքերիս ինկաւ՝ առիթէն օգուտ քաղելով սա ինֆլուէնցա բառին ստուգաբանութեան վրայ բժշկական բացատրութիւն մը ալ տանք իբր բժշկ: Հիւանդութիւններ կան որոնց մէկ անուն տալը բաւական չէ եղած և տարբեր հեղինակներ կամ ժողովուրդներ զանազան ասուններով մկրատած են զանոնք. իբր ծանօթ օրինակ յիշենք տանկը և ինֆլուէնցան: Ծանկը աաք երկրներու մէջ ծագումառած համաճարակ մըն է և Արաբիոյ մէջ մինչև այսօր ծունկի ցաւ կամ ծունկի հայր (ոդոս բեւեդ) անուանմամբ կը ճանչցուի. Մնկական (բանդոնա-), ձողի հարուած (ռիւմաթիզմ), վիզը պրկող (ռիֆֆեւէտ), ըսձուղա (վիզը պրկել բռնել տալուն համար), ոսկր կոտրող (պրէյզոն), բոլբա տենդ, տանտի տենդ (պճնասէր անձանց կոտրտուող գնացքին առնելով) և տանկ անունները եւս տեսած են: Տանկ բառը տանտի բառին իբր աղաւաղեալը մեկնուած է թէեւ, բայց այս բացատրութիւնը շատ բանաւոր չերեւար: Զոռնանք յիշել նաև Ջնչոց (բուլվոր) անունը որ կ. Պոլսոյ տանկի համաճարակին ատեն գործածուեցաւ և չիտակը շատ յաչող ասացուած մըն էր:

Ինֆլուէնցան ալ դարերու ընթացքին մէջ տեսակ տեսակ անուններ առած է ինչպէս Ջերմոտ դում կամ հարբուխ, համաճարակ դում, հարբխային յարջերմ, պղտիկ թղթատար, պղտիկ սուրհանդակ, ֆէյ, ֆէյ, ևն: Կէյ անունը Մօնրէալիէի բժիշկ Տոքթ. Սոված տուած է, որովհետև հիւանդութեանէն բռնուողները քաշուած և դժգոյնակամ դէմք մը ցոյց կուտան. իսկ ինֆլուէնցա անունը 1802 թուականին տրուած է երբ համաճարակը մտած է Սիլան և Վենետիկ իտալական քաղաքները: Ինֆլուէնցա բառը իտալերէն է և կը նշանակէ ազդեցութիւն կամ ներդործութիւն (influence). Հիւանդութենէն ամէն ոք ազդուած կամ ներդործուած ըլլալով հիւանդութեան անուանը ինֆլուէնցա մնացած է: Հիւսիսամ անդլիացի բժիշկը այս իտալական բացատրութիւնը նուիրագործած եւ բժշկական բառի կարգ անցուցած է:

Մ-ոնի մէջ իբր արարական բառ (ենֆիլէնդ) ստուգաբանութիւնը հանճարեղ գիւտ մըն է թէեւ, բայց ուրիշ հանճարեղ ստուգաբանութեանց պէս ճիշդ չէ. օրինակի համար կանթեղ բառին՝ կ-ա-ն-թ-ի ստուգաբանութիւնը տրուած է, բայց այս բառը ինչպէս նաև ֆրանսերէն շանդել, յունարէն և տաճկերէն ֆանոս բառերը լատիներէն ֆանդել բառէն առնուած է, որ այրիլ կը նշանակէ:

Եգիպտացի բժիշկ Մահմուտ Բուշտիի բառարանին մէջ ինֆլուէնցային նոյնը ոոդոյ ոոդոյ ըսուած է արաբերէն:

* * *

Ստուգաբանութիւնները թողլով ձեռնհաս անձերու՝ դանք նորէն ակռաներուն: Ակռաներուն վրայ գրել մտաբերեցի ոչ թէ ակռաներու բնախօսական և բժշկական կարեւորութեան վրայ ամէնուն գիտցած բաները կրկնելու համար, այլ գեղեցիկը, բարին և ճշմարիտը... ակռաներու մէջ ալ երբեմն հաղուագիւտ բան մը դարձած ըլլալը տխրութեամբ համակուած յայտնելու և, եթէ կարելի է, դարման մը ցոյց տալու համար: Կանոնաւոր դիմագիծերով և սիրուն դէմքով դեպեցիկ արարած մը—հարկ չի կայ ըսելու որ խօսքերնիս դեղեցիկ սեռին վրայ է—երբ խօսած կամ մանաւանդ ժպտած ժամանակ՝ կանոնաւոր, ճերմակ, մաքուր, համաչափ և մարգարտափայլ ակռաներու շարք մըն ալ ցոյց կուտայ, աքանչելի տպաւորութիւն մը կ'ընէ մարդուս վրայ: Ասոր հակառակ երբ միեւնոյն դեղեցիկ դէմքով արարածը բերանը բացած ժամանակ՝ անկանոն, սեւցած, աղտոտ, խարխլած և թափած ակռաներ ցոյց տայ, ինչ սոսկալի տպաւորութիւն կ'ընէ մարդուս վրայ և ինչ արգահատելի կ. ցուցեան կ'ենթարկէ զայն: Ծաղիկները եւ դեղեցիկ արարածները ստեղծուած են տառապող մարդկութիւնը մխիթարելու համար: Խառամած ծաղիկները կը թափին՝ մարդուս տեսութենէն խուսաբերելու համար. իսկ վերոյշրեալ ակռաներուն տիրերը ըսպասելու չեն որ իրենց ակռաները թափին, որովհետև ծաղիկները նոր բեն կը բուսնին. բայց դժբաղդաբար ակռաները չեն լուսնիր կրկին և բերանը դոյ լուռ ու մունջ կենալն ալ դեղեցիկ սեռին առաքինութիւնը ըլլալու չէ հետեւեալ ոտանաւորէն դատելով, զոր շատախօս կանանց իբր պատիժ հին բարի ժամանակներու մէջ սահմանուած բերանապալ գոյնիքնոցու (muscilières pour femmes) վրայ գրուած յօդուածէ մը կը քաղեմ.

Qu'une femme parle sans langue
Et fasse meme une harangue,
Je le crois bien.
Qu'ayant une langue, au contraire,
Une femme puisse se taire,
Je n'en crois rien.

Թէ կին խօսի առանց լեզուի,
Եւ իր բերանն ճառ մ'իսկ լսուի,
Կրնամ հաւատալ ես ասոր:
Բայց երբ ունի լեզու խօսուն,
Եւ կը պահի ան լռութիւն,
Հաւատ չունիմ բնաւ ասոր:

Վիրաբոյժներուն ձգելով առանց լեզուի ճառ լսելու մասին կատարեալ համոզում գոյացնելու համար հարկ եղած օգտակար և հետաքրքրաշարժ փորձերը կատարելու և արդիւնքը տեղեկագրելու հոգը, մենք ներկայ քաղաքականութեան համեմատ չեզոք դիրք մը կը բռնենք և մեր կողմէ խորհուրդ կուտանք միայն որ տգեղ և փտած ակռաներու տէր անձերը քաջաբար իրենց խարխլած ակռաները քաշել տան և արուեստական դեղեցիկ ակռաներ գործածեն առանց ժամանակ կորսնցնելու և երկար բարակ մտածելու: Ակռաները երբ այդ ցաւալի վիճակին հասած են միակ դարմանը այս է եւ ուրիշ միջոց չի կայ: Պէտք եղած ժամանակ եւ գործերը այդ անհաճոյ վախճանին չհասած, ո՛չ ծնողք հոգ կը տանին իրենց զաւակներուն ակռաները խնամել տալու և մաքրելու, ոչ ալ մանկամարդ կամ չափահաս անձեր վոյթ կը տանին նոյնը ընելու:

* * *

Հարկ չի կայ ըսելու որ մինակ զղջակարութիւնը, ինֆլուէնցան և ուրիշ ընդհանուր կաղմութեան վրայ ազդող հիւանդութիւնները չեն ակռաներուն շուտով փտելուն պատճառները: Բերանին առողջապահիկ և մանաւանդ հանգանգիական վիճակը ամենամեծ կարեւորութիւն ունի և խնամքի պակասութիւն է շատ անգամ չարիքին պատճառը: Բերանը իր տաքուկ խոնաւ, ստուերոտ միջավայրովը աքանչելի ժամադրավայր մըն է երկու սեռէ բազմաթիւ միքրոպներու, որոնց մէկ մասը պատահաբար օդ շնչուած կամ կերակուր կերուած ժամանակ, թեւ թեւի մտած սիրակցորդ ամօրներու պէս բերանէն ներս կը թափանցէ և հոյակապ ակռաներուն մէջտեղերը գտնուած ընդարձակ ճեմելիքներու մէջ կը շրջապտի, և ամերիկեան պալատներ կը յօրինէ (սպանիական պալատները ջուրը ինկած ըլլալով). իսկ միւս մասը ճեպարան կերպով տան կը հաստատէ իր բոյնը և կամարակապ ակռաներուն վրան և տակը կը հանգչի: Բերանին մէջ ճեպարան դասակարգին պատկանող այլազան միքրոպները ի՞նչ ընդհանուր և տեղական հիւանդութեանց տեղի չեն տար: Բերանին տեղական հիւանդութեանց մէջ ակռաներու փտութիւնը մեծ տեղ մը կը գրաւէ և ակռաները փտեցնելու պաշտօնին վեց տեսակ սիքրոպ յատկացած են: Ուրպէս զի այս միքրոպները ակռաները փտեցնեն, հարկ է որ մենք նախ բերանս չմաքրենք, բերանին մէջ թթու խմորումներ տեղի ունենան, թթուները ակռաներուն կրային աղերը առնեն կամ մաշեցնեն, և ակռային ծակտիկները բացուելով, միքրոպները այդ ծակերէն ներս թափանցեն և ակռաները փտեցնեն:

* * *

Այսպէս ուրեմն ղղջակարութիւն մէկ կողմէն և միքրոպները միւս կողմէն մեր ակռաներուն ամենամեծ թշնամիներն են:

Զղջակարութեան տհմանները առաջին անգամ գծող ամերիկացի բժիշկ Տոքթէօր Պիրտ, որ այս հրանտութիւնը ամերիկեան ղղջակարութիւն (american nervousness) կ'անուանէ, կ'ըսէ թէ «ակռաներու շուտ փտիլը՝ քաղաքակրթութեան արդիւնքն է. տկարակազմ անձերու ակռաները առողջ չեն կրնար ըլլալ և ակռաներու փրկութիւնը նոր ատամնաբոյժներուն ճարտարութենէն կախում ունի. ատամնաբոյժները քաղաքակրթութեան ծանրաչափներն են և անոնց յաչող և բարդաւաճ վիճակը նոր ընկերականութեան հրահանգիչ իրողութիւններէն մէկն է. ամերիկեան ատամնաբոյժները մեծ հմտաւ չենած են, որովհետև ամերիկեան ակռաները աշխարհիս ամենէն դէշերն են»:

Մեր հայ ատամնաբոյժները պէտք է հրճուին ուրեմն, որովհետև եթէ մեր դպրոցներէն դատելով՝ դսկայաքայլ յառաջդիմելու վրայ ենք և հայ ատամնաբոյժներուն փայլուն ապագայ մը կայ պատրաստ:

ՏՈՔԹ. Ե. ՄԱՍԻՍ

ԳՂԻ ԴԱՄԱՌԱԿԸ

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ — ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆ

Կարնոյ կուսակալութեան ներքեւ գտնուող Գլի, և կ'ինայ անոր հարաւային կողմը: Իր կնդրոնը որ Գլի—գաւառակ կ'ըսուի, Կարիէն հեռու է 18 ժամ: Նոյնչափ հեռու է նաեւ երզնկայէն որ Գլիի արեւմտեան կողմը կ'ինայ, մինչ հարաւակողմը Բալու է և արեւելքը Մուշ, ուսկէց ալ հեռի 20 ժամ հեռի է: Զմեռը վեց ամիս ձիւներով ու սառնամանիքներով պատած՝ կը կտրուի շրջականներու հետ հաղորդակցութենէ, շրջապատուած ըլլալով ահաւոր ու բարձրարերձ լեռնաշղթաներէ, որոնց գագաթները, անուններ իսկ զարհուրելի—դի կը կոչուին Սժտահար, Շէյխան ևն,—դաղիւ 2 ամիս կը մերկանան ձիւներէ, իսկ դարեւանդները, կողերը և ծերմակները 3-4 ամիս միայն: Բայց մեծադանդաւոր ու բարձրագագաթ լեռներուն երեսէն չէ միայն որ Գլի խիստ ձմեռ և սառակարուք ձիւն ունի, այլ դի իր բնական դիրքը և մակերեւոյթը բարձր է շատ, ըստ որում Կարնոյ նահանգին մէջ է, որ ինչպէս յայտնի է, շրջակայ երկիրներուն մէջ ամէնէն բարձրարերձ դաւառն է: Կլիմայի այս խստութիւնը, որքան տաժանելի կ'ընէ Գլիի կեանքը ձմրան մէջ, նոյնքան պտղաբերի ամրան եղանակին, պարգեւելով անոր ոչ միայն հիանալի զով օդ, այլ և սառնորակ աքանչելի ջուր, առատահոս, ինքնաբուղխ և վճիտ: Բիւրաւոր աղբիւրներու մէջ յիշենք միայն բուն իսկ գաւառային Քարակեղ ակը, որ անմահական ջուրը մը ունի: Եթէ երբեք հնար ըլար անոր մէկ չաքթուան ջուրը Պոլիս փոխադրել և ծախել, հերիք էր ընտանիքի մը ապագան ապահովել մշտապէս: Ու երբ կը մտածեմ թէ Սարբեարի ջուրերը այնքան յարգ ունին, չեմ կրնար հաշուել թէ ոչ էսի աւելի սիրտ գնահատուէր Քարակեղի ձորը ու իրմէ վազող հանանուն աղբիւրը, եթէ այնպիսի խեղճ ու ամայի երկրի մը մէջ ինկած չըլլար, ուր ի զուր հոսելէ զատ ուրիշ բանի չի ծառայեր: Նոյնպէս խիստ հմբաւաւոր է նաեւ Աղբուսարի աղբիւրը Գլիի և Բալոյի կէս ճամբուն վրայ: Երբ այդ ջուրը խմես, ակռաներդ տեղէն կը քանդի և ճակատդ մէջտեղէն կը պայթեցնէ: Այլ այս եղեմային ջուրը աւելի դժբաղդ է, դի քովը համանուն փոքրիկ գիւղը միայն կայ, մինչդեռ Քարակեղից ակը գէթ դաւառային մը մէջ ըլլալու առաւելութիւնը ունի:

Բայց թողունք ջուրերը որոնց ակերը անթիւ և անհամար են. Գլի գաւառային ինքնին սիրուն տեսք մը ունի. ահագին լեռնակոտորու մէջ ամէն կողմէ լերկ ու վայրի կերպարանքով կը ներկայանայ. Գլի գաւառային կոկիկ և զուարթ քաղաքի մը հիատեսիլ նրբայիթը կ'ընծայէ:

Պիտի հաւատա՞ք սակայն եթէ ըսեմ որ Գլիի գաւառակը ճիշդ 360 գիւղ ունի, միասին հաշուելով նաեւ Մէղրէչները, որոնք ուրիշ բան չեն բայց եթէ գիւղային ամարանոցներ, հետզհետէ գիւղերու վերածուած և իրենց ծնունդ տուող կեդրոնական մեծ գիւղին շուրջը տարածուած: Այս 360 գիւղերու բնակիչներուն ճիշդ թիւը յայտնի չըլլալով՝ կը բաւականանք ըսել թէ բուն Գլի գաւառային 300 տուն հայ բնակիչ ունի: Սակայն կան գիւղեր որ գաւառային քիչ պակաս բնակչութիւն ունին զոր օրինակ Թէմրան, Խուլա Առէք, Զանախչի, Քարպող, ևն, գիւղեր որոնք մէյ մէկ փոքրիկ գիւղաքաղաքներ կրնան սեպուիլ, երբ Գլի գաւառային քաղաք համարուի, ինչպէս տեղացիները կը սիրեն կոչել:

Սակայն բան մը կայ որ ի բացակայութեան ամէն բանի իսկ իրաւունք կու տայ Գլեցիներուն այդքան պարծենկոտ ըլլալու, այն է իրենց լեզուի մաքրութիւնը, բաղդատմամբ չըլլակ կարգ մը գաւառներու հայ լեզուին: Ասոր ալ պատճառը Գլեցւոց չափազանց յամառութեամբ Պոլիս պանդխտին է հաւանօրէն, որ կ. Պոլսոյ բարբառին այնքան մօտեցուցեր է իրենց գաւառաբարբառը: Ցուցնականացուցիչ մասնիկ մը ունին սակայն, որ կ. Պոլիս երբեք ծանօթ չէ ոչ ժողովրդին բերանին, ոչ գրական լեզուին մէջ, Փոխանակ ըսելու ոսկիներ, գօտիներ, ջորիներ, ևն, կ'ըսեն չատ անգամ, ոսկիոպոն, գօտիոպոն, ջորիոպոն, ևն: Իսկ տառերու հնչումը շատ կը նմանի Պոլսոյ հնչումին: Այլ առով չպարծիք թէ վարժարանի ելլող աշակերտներու բերանին մէջ միայն այդպէս է. ո՛չ, նոյն իսկ անուս և տգէտ դասակարգին մէջ ալ մինչեւ իսկ կանանց բերանը: Միայն թէ՝ դժբաղդութիւնը հոն է որ Գլեցւոց մէկ մեծ մասը կը կարծէ թէ ինքը աւելի աղէկ կը խօսի քան նոյն իսկ ուսեալ դասակարգը:

Գլեցիք կրնան շատ պակասութիւններ ունենալ, բայց ճաշակի գուրի համարուելու պակասութիւնը չունին ապահովապէս: Իրենց տուները իրենց կարողութեան համեմատութեամբ դեղեցիկ շինուած ու զարդարուած են ըստ մեծի մասին: Արտաքին որմերն ալ շատ անգամ ներսնակ ծեփուած, ապակիէ պատուհաններով գոցուած, յատակը և առաստաղը կանոնաւոր տախտակամածով շինուած են: Դժբաղդաբար նեթական վիճակին երթալով կ'ինայ և հիմայ ընդհանուր կերպով խեղճութիւն կը տիրէ մանաւանդ գիւղերուն մէջ, ուր սնունդի և ապրուստի անհնարին դժուարութիւն առաջ եկած է կրնայ ըսուիլ:

Զմոռնանք սակայն այդ տխուր պարագաներուն մէջ: Գլի հացաբոյս միայն կ'արտադրէ, պտուղ դուն ուրիշ, խաղող երբեք: Սովորական առատութեան տարիներ ինքն իրեն կը բաւէ. քիչ մը աւելի յաչող տարիներ մեծ քանակութեամբ արմտիք կը դիզուի, անյաչող հունձքի տարիներ անմիջապէս սղութիւն կը յայտնուի: Այլ այս երեք չրջանին մէջ ալ բուն գեղացին միշտ հացակարօտ է, վասն զի բերքը դեռ չքաղած՝ կանանչ կանանչ ծախած է շահագէտներուն որոնք իրենց ձեռքը ունին միշտ ժողովրդին կենսական պիտոյքները:

Այլ այս մասերուն վրայ յաչորդ յօդուածով:

ՓԱՌՈՒՀ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՑ

ՍՊԱՆՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԼՈՐՏ ՍՕԼԶԲԷՐԻ

Գարնանածաղկի ընկերութեան ժողովին մէջ Անգլիոյ Նախարարապետին խօսած ճառը աշխարհի ամէն կողմը մեծ տպաւորութիւն ձգած է, բայց Մատրիտի մէջ շատ գէշ։ Հռովմ Թրիպունա թերթը այդ ճառին վրայ մեկնութիւններ տալով, կ'ըսէ թէ Սալզպէրի միջազգային գործերուն ընդհանուր նպատակին կ'ուզէ ակնարկել, ոչ թէ մինչեւ հիմա տեսնուած արդիւնքին։ Սպանիական մամուլը չի վարանիր բառ առ բառ Սպանիոյ համար առնելու այդ ճառին ամբողջութիւնը, մանաւանդ տկար և զօրաւոր ազգերուն բաղդատութեան մասը։ ԷքՕոթա կ'ըսէ թէ Անգլիոյ Նախարարապետին խօսքերը միջազգային օրէնքի նոր դրութիւն մը կը հաստատեն, սա անընդունելի և անհոստովանելի յայտարարութիւնը արդարացնելով թէ ուժը իրաւունքն է։ Ցօդուածը կը վերջացնէ հետեւեալ կերպով. «Ցաջողութեան աստուածը պաշտող մը, զօրաւոր կողմին կուակից եղող մը, ինչպէս է Լորտ Սօլզպէրի, մեր նկատմամբ այնպիսի լեզու մը կը բանեցնէ որ թշնամութեանց սկսեալ վերջ մանաւանդ, արժանի է մեր քաղաքագէտներուն և կառավարութեան ուշադրութեան։» ԻսթՊոթսիպ կ'ըսէ. «Արդի նիւթապաշտութիւնը երբեք ասկէ առաջ այսքան կոչտ կերպով արտասանած չէր իր վաւերացումը այնպիսի գործերու համար՝ որոնք իրաւ է որ միշտ կը գործադրուին, բայց չեն քարոզուիր։ Լորտ Սօլզպէրի, այդպիսի վարդապետութիւններ ջատագովելով, կարծես աւելի վար կ'իջնայ քան զանոնք գործադրող Նանքիները, բայց Ն. Բարձրութիւնը թող գիտնայ թէ իր կողմէ մահուան հոգեվարքին մէջ նկատուած ազգ մը տակաւին բաւական կենսականութիւն ունի՝ իրաւունքը ուժին դէմ պաշտպանելու համար։» Քորրէօ կը գրէ. «Սօլզպէրի Մարքիզին վարդապետութիւնը անիշխանականներուն ձեռքը զէնք կը դնէ և ընկերվարականներուն ձգտումները կը զօրացնէ։ Վա՛յ Եւրոպայի մեծ պետութեանց ա՛յն օրը երբ ընկերվարականութիւնը գործադրէ Բրիտանացի Նախարարապետին վարդապետութիւնները։»

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Վայինկթընէն կը հեռագրեն իտալական Թրիպունա թերթին. «Մաք Քինլի նախագահ բնաւ չի վախնար Եւրոպայի պետութեանց սպառնական միջամտութենէն, որով ուզեն արգիլել որ Ամերիկա չի հաստատուի Ասիոյ մէջ։ Նախագահը գիտէ թէ բաց ի Վիէննայէն, Եւրոպական ուրիշ ոչ մի մայրաքաղաքի մէջ տրամադրութիւն չի կայ ընդդիմելու պատերազմին ընթացքը կամ արգիլելու որ Միացեալ Նահանգները չի քաղեն լիովին իրենց կանխահաս յաղթութեան բանաւոր պտուղները։ Աւելորդ է նոյն իսկ մտածել թէ Եւրոպայի պետութիւնք Միացեալ Նահանգներէն պիտի յափշտակեն ոչ մի հող, զոր կարենան Սպանիայէն պահանջել իբրև վարձատրութիւն, ինչպէս երբեմն ճարտնը զրկեցին այն հատուցումներէն, զոր կը պահանջէր Չինաստանէն։ Վայինկթընի կառավարութիւնը նախապէս գլխաւոր պետութեանց դիտաւորութիւնները իմացած է և վստահ է թէ անոնցմէ ոչ մէկը լրջօրէն խնդիր պիտի յարուցանէ Խաղաղականին կամ Աղլանտականին մէջ Միացեալ Նահանգաց առաջնակարգութեան վրայ։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Վերջերս Հավանայի նաւահանգիստը գտնուող Տոն Աստրական քոր-վիթին սպաները պակներ դրին Մէյնի պայթումին զոհ եղող նաւազներուն գերեզմանին վրայ։ Մ. Նահանգաց կառավարութիւնը աւստրօ-հունգարական կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտնեց այս բարեկամական յայտարարութեան վրայ։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՔ ՔԻՆԼԻ ԵՒ ԲՐԻՍԹԻՆԷ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Ամերիկեան Ճըրնըլ թերթին ներկայացուցիչը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տիկին Մաք Քինլիի հետ։ Պատասխանելով սա՝ հարցման թէ սպանօ-ամերիկեան պատերազմի պարագան մէջ տեղն վերցնելով, խնամակալ Բրիսթինէ թագուհին ամերիկեան կիներուն համակրութեան արժանի՞ է, Տիկին Մաք Քինլի պատասխանեց. «Զգացման տեսակէտով և իբրև կին կարծեմ պիտի համակրինք թագուհիին իր դժբաղդ կացութեան մէջ։ Բայց իբրև Ամերիկացի, մեր բոլոր համակրութիւնները ապահովաբար մեր ժողովրդին հետ են։» Տիկին Մաք Քինլի պահ մը կեցաւ և յետոյ աւելացուց. «Թագուհիին կացութիւնը իրաւցնէ շատ տագնապալից է, մանաւանդ որ երդում ըրած է պահպանել իր զաւկին ժառանգութիւնը։ Թագուհին չի կրնար հասկնալ ճշմարիտ կացութիւնը, և իրեն հետ եղած տեսակցութեան մը վերջին հրատարակութենէն հետեւցնելով կը կարծեմ թէ իրաւ չի հասկընար։ Եթէ Բրիսթինէ թագուհին Ամերիկացիները աւելի ազնիւ ճանչնար և զնահատէր այն ոգին՝ որով կը վարուին Մ. Նահանգները, պիտի կրնար հասկը նալ մեր գործերուն արդարացումը։»

ԳԱՏԵՐԱԶՄԸ

«Երկու կառուցողներուն նաւաքաժինները շարունակ անձնատուր կ'ըլլան իրենց աջակցակի անվերջանալի խաղերուն։ Այս խաղին մէջ՝ որ կրնայ զուարճացնել նաւազները, եթէ ոչ ազգերը, չեզոքներու վաճառականական նաւերն են որ կը նեղուին։ Լաֆայէթի գործը բարեբաղդաբար շուտով վերջացաւ, թէև ապէկ կ'ըլլար որ բնաւ չսկսէր։ Այս թերմացութիւնը կը յուսանք թէ ցաւալի հետքեր չպիտի թողու, բայց պէտք է խոստովանիլ թէ այդ գործը որոշ կերպով կը ցուցնէ ծովային պատերազմին անպատահութիւնները, որոնք ջնջուած են ցամաքի զինուորական գործողութեանց մէջ։ Սպանիա արդէն կը սկսի նեղուիլ ցորենի գիներուն արագարագ և մեծ բարձրացումէն։ Գեղացի և գործաւոր ժողովուրդները ա՛լ բան չունին, նոյն իսկ սովին սահմանները թեւակոխած են. ուստի չեն կրնար պարարուելով դիտել իրենց օրական պէտքերը հոգալու անբաւականութիւնը, երբ անբաւական անունդի մը ծախքերուն համար քանի մը սանթիմ աւելցնել պէտք ըլլայ։ Հայրենասիրութիւնը չի բաւեր հացին պակասութիւնը լեցնելու։ Թէև շատ հրապուրիչ բան է մեռնիլ հայրենիքին համար, իսկ ճակատամարտի դաշտին վրայ, վառօդին հոտէն գինովցած, գնդակներու շառաչիւնին մէջ, շեփորներու հնչիւններէն և փողերու դափիւններէն ոգեւորուած, բայց անտանելի բան է նաեւ անօթի հալիլ մաշիլ կամաց կամաց և աննշան կերպով, քայլ առ քայլ ընկճուիլ լուութեան և մեկուսացման մէջ անօգնական և անդարման չքաւորութեան մը զաղիր պայմաններով։ Սպանիական հայրենասիրութիւնը այս խռովութեանց առթիւ չենք կրնար պախարակել։ Նոյն այն խեղճ ազգմուելիները՝ որ այսօր կը յարձակին հացագործներուն խանութներուն, թագաւորական պաշարներուն վրայ իրենց ալիքը կարատող անօթութեան կոյր զայրոյթին հետեւանքով, անշուշտ զուարթօրէն կ'երթան գլուխնին կոտրել Սպանիոյ պատուոյն և Ալֆոնսո ԺԳ իրաւունքներունհամար։ Այս վայրագ ապստամբներուն և կարգապահ զինուորներուն մէջէն եղած տարբերութիւնը սա՛ է որ առաջինները համազգեստ չուներն, երդում չեն, և մանաւանդ օրը երկու անգամ չեն ուտեր և չեն խմեր կանոնաւորապէս։

Սպանիական ժողովուրդը կրծող քաղցկեղը չքաւորութիւնն է։ Սպանիա չկրցաւ ճարտարարուեստ ազգ մը ըլլալ ժթդարուն մէջ։ Գոռոզաբար կը փաթթուի իր անհամեմատ կերպով փառաւոր անցեալին երփներանգ ցնցոտիներուն մէջ։ Անանկացած մեծ ազնուականի մը պէս կ'արհամարհէ կեանքին պայքարը և հարստութեանց ետեւէն խնալը, որ նկարագիրն է մեր նիւթապաշտ դարուն։

Բայց երբ կը հասնի կռուին ժամը, ապշութեամբ կը տեսնենք որ չեն բաւեր քաջութիւնը, բոլոր բարոյական և կորովի յատկութիւնները՝ որ պարկեշտ մարդը և հեթանոսը կը կազմեն։ Աւաղ, պատերազմը չիրվ մը ունի, և այս ջիղը դրամն է, և այս դրամը, պէտք է դիզել զայն պետական արկղերու, դրամատան մնտուկներու կամ գեղացիներուն բուրդէ զուլպաներուն մէջ. չի բաւեր ոսքը գետինը զարնել, անկէ միլիոններ դուրս ցատկեցնելու համար—ոչ ալ լեգէոններ։

Սպանիա աղքատ է։ Իր չքաւորութենէն կը տառապի։ Այս վերջին օրերուն անկարգութիւնները կը յայտնեն իր ճշմարիտ, իր մեծ տկարութիւնը, կարծես կապարագոյն փայլակի մը մէջէն։»

(Թաւ)

ՄԱՆԻԼԱ

Առեւտրական նաւով մը սպանիացի Աւկուսթի զօրավարին հեռագիրը Լայուան տարուեցաւ։ Անգլիական իշխանութիւնք թոյլատրեցին որ այդ նաւը երեսունվեց ժամ հոն կենայ սպանիական կառավարութեան պատասխանին սպասելու համար։ Մատրիտի դահլիճը տակաւին չէ հրատարակած այդ հեռագրին քանի մը հատուածները։ Ըսուած է թէ մինչեւ հիմա Լուզոն կղզին բնիկ ժողովուրդները ամերիկեան նաւերով եկած բնիկ պետերուն զրգռումներուն չեն համոզուած և չեն ընդունած անոնց զէնքերը և ռազմամթերքը։ Բավիթէ՝ որ հիմա թշնամին ձեռքն է, ցամաքին կողմէ պատկառելի ամրութիւններ ունի, որ իրենց ուժը պիտի ցուցնեն, եթէ ցամաքային յարձակումը սկսի։

Հոնկ-Քոնկի ճամբով եկած նոր մանրամասնութիւնները կ'ըսեն թէ սպանիական թնդանօթները չեն կրցած բնաւ ազդէ նշան առնել։

Ռումբներուն մեծ մասը նոյն իսկ ամերիկեան նաւերուն չեն հասներ։ Ռումբ մը միայն ամերիկեան Պալթիմոր մարտանաւին կամրջակն անցնելով տակառ մը ռազմամթերք պայթեցուցեր է, որմէ ուժը նաւազ թեթեւակի վիրաւորուեր են։ Սպանիացիք ամենամեծ արիութեամբ կռուեր են։ Տոն Անթոնիո նաւուն կամուրջները բոլոր հոն գտնուող զինուորներով քայքայուեր ջնջուեր են, բայց վարի կողմը գտնուող թնդանօթներով սպանիացիք տակաւին պատերազմը շարունակեր են։ Վերջապէս նաւը այս կերպով ջուրին տակը իջեր է։

Տուէյ ծովակալին երկրորդ հեռագիրը կ'ըսէ. «Ձեռք անցուցի Բավիթէի նաւային կեդրոնը և կործանեցի ամրութիւնները, ինչպէս նաեւ ծովակորչին մուտքը։ Սպանիական զինուորներէն պատուոյ խօսք առնելով արձակեցի։ Բոլորովին տէր եմ բերդին և կրնամ Մանիլա քաղաքին տիրել, եթէ ուզեմ։ Մարդոց առոյգութիւնը շատ աղէկ է, ինչպէս նաեւ անոնց ոգեւորութիւնը։ Սպանիացւոց կորուստը առհագին է, 150 հոգի մեռած, Բէյնոս Բրիոսի նաւապետն ալ։ Սպանիացի հիւանդները և վիրաւորները պաշտպանութեանս տակ են, և անոնցմէ 250 հոգի կը խնամենք մեր հիւանդանոցներուն մէջ։ Քաղաքին մէջ մեծ գրգռում կը տիրէ։ Օտար գաղթականութիւնները պիտի պաշտպանեմ։

ՏՈՒԷՅ

Ծովակալ Տուէյ կ'աւելցնէ թէ իր ձեռքովը կորած է հեռագրական պարանը, բայց թէ չէ կրցած տիրել Մանիլայի մարդու պակաս ունենալով։ Այս տեղեկագիրը առնելի վերջ ծովային գործոց Նախարար Պ. Լոնկ Նախագահին հրամանաւ հետեւեալ հեռագիրը ղրկեց Ծորճ Տուէյ ծովակալին. «Նախագահը յանուն ամերիկեան ժողովրդին շնորհակալ է ձեզի և բոլոր ձեր սպաներուն ձեր չքեղ յաղթութեան համար. ի մասնաւորէն ձեզ բարձրացուց ծովակալի աստիճանին և համաժողովին պիտի առաջարկէ շնորհակալութեան քուէ մը շնորհել ձեզի։»

Միւս կողմանէ Փիլիպպեան կղզիներուն սպանիացի հրամանատար զօր. Աւկուսթի Մայիս 7 թիւով հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Մատրիտ Լայուանի ճամբով, ինչպէս վերը ըսինք. «Թշնամին մեր նաւատորմիղին կործանման շնորհիւ Բավիթէի և նաւարանին տիրելով, պաշարումը խստիւ կը շարունակուի, և կ'ըսուի թէ հիւպատոսներուն խնդրանքին վրայ Ամերիկացիք չպիտի ռմբակոծեն առայժմ այս մայրաքաղաքը (Մանիլա), մինչեւ որ ես կրակ չընեմ մեր ամրոցներէն թշնամի նաւատորմին վրայ։ Որովհետեւ թշնամին մեր թնդանօթներուն հարուածէն հեռի կը գտնուի, չեմ կրնար կրակ ընել, մինչև որ քիչ մը աւելի չմօտենան։ Երկկ իրիկուն մեր կործանուած նաւատորմէն 1000 նաւազ եկան. մեր կորուստը 618ի կը հասնի։ Որոշեցինք երկրին ներսերը ազդեցիկ մարդեր ղրկել, ժողովուրդը սրատապնդելու, և զինուորներ՝ ապստամբները զսպելու համար։

ՍԻԿՈՒԹԻ

Վիղայա կղզիներուն սպանիական զօրքերուն հրամանատարը հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Մատրիտ. «Խիստ տաժանելի ընթացքէ մը և չորս ժամ կռուելէ վերջ զրաւեցի Բանայ քաղաքը, որ ապըստամբներուն գլխաւոր կեդրոնն էր, ուր կան 4000 ապստամբ։ 175ը խրամներուն մէջ սպանուեցան և մեր երեք վաշտերը ուրիշ 500 ապստամբներու ճամբան կտրեցին։ Մեր կորուստն է 2 սպայ և 42 վիրաւոր։ Գրաւեցինք շատ մը ռազմամթերք և ազատեցինք ապստամբներուն քով իբրև պատանդ գտնուող դերիները և քահանաները։

ՔԱՎԻԹԷԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

Պատերազմական այս նշանաւոր գործողութեան վրայ օրը օրին նոր տեղեկութիւններ կը բերեն մեզի եւրոպական թերթերը, որոնց կրկնութիւններուն բաղդատմամբ մեր գրածները համառօտութիւն են լոկ։ Նէ՛ Եորք Հերըլդ իր թղթակիցին առնելով այսպէս կը պատմէ. «Ինչպէս գիտէք, Մայիս 1ին առտուն կանուխ Տուէյ հրամանատարին նաւատորմը Մանիլայի ծովախորշը մտաւ։ Ամերիկեան նաւերը հետեւեալ կարգով կը քալէին. Օլիմբիա, Պալթիմոր, Բալէյ, Բէյտրէլ, Քոնքըրդ և Պոսթըն։ Օլիմբիա՝ ծովակալ—նաւը արդէն մէկ մղոն անցած էր Բարէ Հիսոր կղզիին, երբ թնդանօթի առաջին հարուածը արձակուեցաւ։ Ուժգին պայթումներ հնչեցին։ Ռումբ մը անցաւ Բալէյի և Օլիմբիայի վրայէն։ Երկրորդ մը ալ նետուեցաւ։ Բալէյ, Քոնքըրդ և Պոսթըն պատասխանեցին։ Քոնքըրդի ռումբները գացին մարակոցին վրայ պայթեցան, և այս վերջինը դադրեցաւ կրակ ընելէ։ Այն ատեն մեր նաւատորմը իր ընթացքը դանդաղցուց, և զինուորները արտօնեցան իրենց թնդանօթներուն քովիկը պակելու։ Տուէյ հրամանատար ուշացուց այսպէս մեր ընթացքը, այնպէս որ երբ լրսը ճեղքեցաւ Մանիլայէն հինգ մղոն հեռի էինք։ Այն ատեն ամերիկեան դիշերը կը ծածանէր մեր բոլոր կայմերուն գլուխը։ Նոյն միջոցին նշմարեցինք պաշարական նաւատորմը։ Մոնթոջո ծովակալին դիշերը կը ծածանէր Բէյնոս Բրիսթոնոյ յածաւորակին վրայ (3500 թոն)։ Բուրիլլա յածաւորակը (3200 թոն) կեցած էր անոր քով։ Աւելի բացերը կը գտնուէին Տոն-Ժուան-դէ-Ասթրիա, Տոն-Անթոնիո-դէ-Ուլոա, Իսլա-դէ-Բոռնգա, Իսլա-դէ-Լուսոն, Բուլաքան, Մարգոս-դէ-Տոն-էրօ և Ճէնէրալ Լէզոս։

Բոլոր այս նաւերը քարկ սկսան և գրեթէ միշտ շարժման մէջ էին ամբողջ դարձողութեան միջոցին։ Մեր նաւերը ուժգնի արագութիւնը բռնեցին, նաւս անցնելով Մանիլայի առջեւէն, ուր երեք զօրաւոր մարտկոցներ հինգ մղոն հեռաւորութեամբ կը ռմբակոծէին մեզ։ Քանդքրդ պատասխանեց, բայց երբեմն երբեմն, վասն զի այդ ուղղութեամբ կարելի չէր կրակը շարունակել առանց Մանիլայի բնակիչները մեռցնելու և քաղաքը կործանելու, ինչ որ չէինք ուզեր ընել։ Երբ Բավիթէի կը մօտենայինք, երկու խիստ զօրաւոր թորբիլներ պայթեցան մեր ծովակալ-նաւին առջեւի կողմը։ Ցայտնի էր թէ Սպանիացիք խաբուած էին մեր բուն դիրքին վրայ։ Որովհետեւ ուրիշ թորբիլ չպայթեցաւ, կը կարծուի թէ Սպանիացիք այդ երկուքն զատ ուրիշ չունէին։ Քանի մը վարկեան վերջ, Բավիթէի հրանդանին վրայ կառուցուած մարտկոցը կրակ կ'ընէր Օլիմբիայի վրայ ինչպէս նաեւ Մանիլայի մարտկոցները։ Նշանառութիւնը ճշդուած էր, և ռումբերը մեր մօտը կը հասնէին։ Այս տաք միջոցին, մեր նաւակները հանեցին իրենց բանկոնակը, և բանթալոնով միայն մնացին։ Երբ Օլիմբիա ցամաքի մարտկոցներուն աւելի մօտեցաւ, ռումբ մը պայթեցաւ մեր գլխուն վերեւ. նաւակներուն պէտք սոսկալի աղաղակ մը արձակեց. «Ցիշեցէք Մէյնը»։ Վրէժխնդրութեան աղաղակ մը թնդացուցին ամերիկացիները թնդանօթներուն, կաթսաներուն քովն և մինչեւ իսկ նաւուն խորերէն։ Տուէյ հրամանատար և իր սպայակոյտը առաջակողմի կամրջակին վրայ էին։ Նաւուն հրամանատարը Կրիսլի նաւապետ նաւուղղութեան յատկացուած խուցին մէջ էր։ «Երբ ուզէք, կրնաք կրակ ընել», ըսաւ Տուէյ։ Եւ հինգը քառասուն երկու անցած Օլիմբիա կրակը սկսաւ։ Միւս նաւերը հետեւեցան ծովակալ—նաւին օրինակին։ Սպանիացիներուն նշանահարութիւնը աւելի արագ և լաւագոյն կ'ըլլար հետզհետէ։ Ռումբերը ճիշդ մեր մօտը կը պայթէին։ Ռումբի կտոր մը պարանները կտրեց ճիշդ Լամարթը հրամանատարին գլխուն վերեւ, որուն հետ կը գտնուէի։ Հակառակ վտանգին՝ մեր մարդիկը կը պահէին իրենց զուարթամտութիւնը։ Սպանիացիներուն նշանահարի կէտը Օլիմբիան էր։ Որովհետեւ մեր նաւերուն բռնած ծովը խորունկ էր, Տուէյ արժան դատեց դիրք փոխել տալ. սպանական նաւերուն զուգահեռաբար կեցաւ, գրեթէ անոնցմէ 4,000 մէթր հեռուն։ «Ամէն կողմէ կրակ ըլլա՛ք,» պոռաց։ Շատ ժամանակ չանցած, կրցանք համոզուիլ թէ մեր ռումբերը Սպանիացիներուն դիրքը խիստ տաժանելի կ'ընէին։ Անոնց ռումբերէն մին Պալթիմորին կամրջակը ճղքեց, ռազմամթերք պարունակող սնտուկ մը պայթեցնելով։ Ութ հոգի վիրաւորուեցան։ Պոսթըն ալ քիչ մը վնասուեցաւ։ Տուէյ՝ գործին վախճանը բերելու համար՝ միտքը դրաւ աւելի մօտենալ։ Գրեթէ 2,000 մղոնի չափ մօտեցանք։ Այս հեռաւորութենէն մեր գնդակները մեծ գործ կը տեսնէին։ Քիչ մը վերջը երեք թշնամի նաւերը բռնկած էին։ Մեր մարդիկը աղէկ աշխատած էին։ Տուէյ հրամանատարը վարկեան մը հանգիստ հրամայեց նախաճաշելու ժամանակ տալու համար։ Ժամը տասնմէկին գործողութիւնը դարձեալ սկսաւ։ Սպանիացիք սկսան կերպով պատասխանեցին մեզի։ Տուէյ հրաման տուաւ Բալէյի, Պոսթընի և Բէյտրէլի ներքին հանգրուանը մտնել և կործանել բոլոր թշնամի նաւերը։ Ինչ որ եղաւ։ Քիչ ատենէն ծովեզերքին վրայ կարմիր և դեղին դրօշը միայն տեսնուեցաւ։ Թշնամին թողած վերջին նաւը Տոն-Անթոնիո դէ-Ուլոան միւսներուն պէս ծովամոյն եղաւ։ Տուէյ հրամանատար հաւատարմաբար գործադրած էր իրեն տրուած հրամանները։ Եօթը ժամ պատերազմ մը վերջ, միտքը դրած գործը կատարուած էր։»

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ԲՈՐԹԷԶԸ

Խորհրդարանին մէջ Բարլոսեան երեսփոխան Պ. Մէլլա երկար ճառ մը արտասանեց, կէտ առ կէտ հերքելու համար Պ. Մորէի նախընթաց օր ըսածները։ Պախարակեց կառավարութիւնը որ շնորհակակցեցաւ Թուսիոյ և Ֆրանսայի, և երբեակ նիզակակցութեան խորհուրդներուն միայն մտիկ ըրաւ։ Պ. Մէլլա իր ընդդիմութեան միջոցին Ս. Գիրքէն հատուած մը մէջ բերաւ, որ իշխանութեան մասին անուանարկիչ համարուեցաւ։ (Բայմոնիա՝ Բաղդոներ)։

Պ. Սակասթա ոտքի ելելով ըսաւ. «Այդ խօսքերը հոս չեն արտասանուիր, ատոնք դուրսը ըսուելու խօսքեր են։»

Պ. Մէլլա կը պատասխանէ. «Դուք ի. բաւունք չունիք զիս այս տեղէն դուրս հանելու։»

Պ. Սակասթա կը յարէ. «Ես ըսի թէ այդ խօսքերը հոս չէին կրնար արտասանուիլ։»

Պ. Մէլլա ըսաւ թէ իր խօսքերուն զէշ մեկնութիւն տրուեցաւ։ «Եթէ խաղաղութիւնը Պետութեանց միջամտութեամբը պիտի ըլլայ, աւելցուց, Սպանիոյ համար անպատուաբեր է այն»։

Խորհրդարանին Նախագահը աղաչեց որ Պ. Մէլլա բացատրութիւններ տայ իր խօսքերուն վրայ, որոնք ըղձքի առարկայ եղան։ Պ. Մէլլա կը պատասխանէ թէ արդէն պէտք եղած բացատրութիւնը տուաւ։ Նախագահը կը պնդէ և կարդալ կուտայ Ս. Գիրքին խօսքերուն նկատմամբ Պ. Մէլլայի ճառին հատուածը, յետոյ կը պահանջէ դարձեալ Պ. Մէլլայէն որ միտքը բացատրէ։ Այս վերջինը կը պատասխանէ. «Բացատրելիք բան մը չունիմ։ Նախագահը կը կարդայ ժողովին կանոնագրութեան յօդուածները և Խորհրդարանին կարծիքը կը հարցնէ թէ պէ՞տք է որ Պ. Մէլլա իր խօսքը ետ առնէ։ Խորհրդարանը 19ի դէմ 190 ձայնով կը պատասխանէ այո՛։

Այս միջադէպէն վերջ Պ. Սիլվելա ինքն ալ խօսք առաւ Պ. Մորէի ճառին պատասխանելու համար։ Պնդեց թէ պատերազմին վախճան մը գտնել ու միջոցը խորհրդարանին չի վերաբերիր, այլ կառավարութեան։ Պ. Սիլվելա կը կրկնէ թէ Բուսպիի տրուած ինքնօրինութիւնը Սպանիոյ գերիշխանութեան կը վնասէ։ Կ'աւելցնէ թէ արդի պատերազմը պատուոյ խնդիր է միայն։ Լուծումը պէտք է փնտռել օտար Պետութեանց հետ նիզակցութեան մը մէջ։ Պ. Բանալեժաս ևս այն կարծիքն է թէ կառավարութեան կ'ինայ կառավարելը։ Բաւ թէ Պ. Մորէ կը ջանայ պատասխանատուութենէն պրծել այնպիսի կառավարութիւն մը, որ այնքան անհեռատես եղաւ։

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԻՆ

Ճիպրալթարէն կը հեռագրուի թէ շատ մը անգլիացիներ հոն Սպանիոյ համակիր ցոյցեր կ'ընեն, անգլիական և սպանիական դրօշները իրարու հետ միացնելով։ Քանի մը դուսարտակ զինուոր յատկացուած են ցոյցերու միջոցին բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։ Ճիպրալթարի կառավարիչը պահնորդներուն արգիլեց սպանական հողին վրայ պտըտիլը։

ՆԱՆՋԷՆ. — Նորվեկիացի նշանաւոր երկրախոյզը Պ. Նանդէն Վիեննայի քաղաքագիտութեան սրահին մէջ բազմաթիւ ունկնդիրներու ներկայութեան, որոնց մէջ կային Ռընիէ արշիդուքսը, Տր. Լուէկէր, Թուն կոմս, «Ֆրանսուա-Ժոզեֆ երկրին» արշաւախմբին կազմակերպիչ Վիլէք կոմսը, և Բայէր երկրախոյզը բանախօսութիւն մը արտասանեց։ Կայսրը ցերեկ ատեն ունկնդրութիւն մը շնորհած էր անոր։

ԱՆԳԼԻԱ.—Խորհրդարանը վիճաբանեցաւ կարգ մը ափրիկեան խնդիրներու վրայ։ Նիսոն սկիզբը Պ. Պալֆուր իմացուց խորհրդարանին թէ չէր կրնար որոշել ժամանակ մը՝ արեւմտեան Ափրիկէի մասին յայտարարութիւն մը ընելու համար։ Լակոսի ներքնաշխարհին հողերուն գրաւման խնդիրը, ինչպէս նաև Ֆրանքօ-անգլիական ուրիշ միջադէպերը Ֆրանսայի հետ բարեկամական խորհրդակցութեանց նիւթ են։ Հարաւային Ափրիկէի գալով, սըր Ռիչըրտ Հարքորդ պախարակեց Պ. Սիսիլ Ռոսսի քաղաքականութիւնը։ Պ. Զէմպրլէյն պատասխանեց գովելով հարաւ-ափրիկեան անգլիացի վերին պաշտօնատարը, և յայտնեց թէ ծաղրելի չէ բնաւ Պ. Ռոսսի երկաթուղիին ծրագիրը Գահիրէէն մինչև Գաբ, ինչպէս ծաղրելի չեղաւ Բանատայի երկաթուղիին շինութիւնը։

—Օտար երկիրներու մէջ Սուրբ Դիրք ծաւալելու համար կազմուած անգլիական ընկերութիւնը Հերոպայ կոմսին նախագահութեան տակ իր տարեկան ժողովը գումարեց։ Այս առթիւ կարդացուած տեղեկագրէն կը հասկցուի որ անցեալ տարի ընկերութեան զանազան մասնաճիւղերը չորսուկէս միլիոն Սուրբ Դիրք ծախեր են, նախընթաց տարիէն 600,000 օրինակ աւելի։ Ընկերութեան հիմնարկութենէն (1804) ի վեր 150 միլիոն օրինակ Սուրբ Դիրք ծախուած է աշխարհի մէջ, 340 լեզուներով տպագրուած։ Հնդկաստան ժանտախտին, սովին, պատերազմին պատճառած չքաւորութեան հակառակ կէս միլիոն Սուրբ Դիրք գնած է, Զինաստան ուրիշ տարիներէն 200,000 օրինակ աւելի։ Աստուածաշնչական ընկերութեան անդամներուն գործունէութիւնը երեւցած է մինչեւ իսկ Բիւնտայքի հանքագործներուն մէջ։

ՊԵԼՃԻՔԻԱ. — Թագուհին անցեալ օր վտանգ մը անցուց։ Կառքով պատոյտ մը կ'ընէր լճին եզերքը երբ յանկարծ կառքը լիճը ինկաւ։ Անմիջապէս հասած օգնութեանց շնորհիւ, թագուհին իր տագնապալից վիճակէն ազատեցաւ։

ԻՏԱԼԻԱ.—Խորհրդարանին դեր-նախագահին որդին Պ. Մուսի՝ որ Բավիոյ անկարգութեանց միջոցին քարով մը ճակտէն վիրաւորուած էր, մեռաւ։ Միլանի մէջ ձերբակալուեցաւ գործաւոր մը՝ երբ ընկերվարական ծանուցագիրներ կը բաշխէր. ասոր վրայ բոլոր գործաւորները հաւաքուեցան իրենց խնամիներէն դուրս։ Ոստիկանները և զինուորները ուզեցին միջամտել. ամբոխը սկսաւ քարոտել զանոնք։ Գահի մը անձեր ձերբակալուեցան, որոնք քիչ յետոյ ազատ արձակուեցան բաց ի մէկէն։ Այն ատեն հազարի չափ գործաւորներ իրիկուան ժամը 7ին ատեանները յարձակեցան զօրանոցին վրայ, քանտարկեալին ազատութիւնը պահանջելով։ Ոստիկանները կրակ ըրին։ Ոստիկան մը և գործաւոր մը սպաննուեցան։ Երկուստեք շատ մը վիրաւորներ կան։

—Միլանի անկարգութիւնները խիստ ծանր եղած են։ Սէֆոլա թերթը խափանուելով, տնօրէնը Պ. Բոմանսիի ձերբակալուեցաւ։ Իթալիա թէ Բոքոլ թերթին բոլոր խմբագիրները ձերբակալուեցան։ Թէ՛ մատրի գրասենեակները գոցուած են։ Նամակի և հեռագրի բաշխումը դադրած է։ Դպրոցները, դրամատունները, դատարանները գոցուած են։ Թնդանօթները գլխաւոր հրապարակին վրայ դեռեղուած են։ Իթալիա թէ Բոքոլի խմբագրապետը ոստիկանութեան ձեռքէն վախչելով Լուկանօ ապաստանած է։ Օտարական դրօսաշրջիկները խմբովին կը ձգեն դուրս կ'ելնեն քաղաքէն։ Իթալիա կ'ըսէ թէ «Երբեք մեր թերակղզին այսքան դժուարին ճգնաժամէ մը անցած չէ։ Ոստիկանութիւնը չթողուր որ գեղացիները Միլան մտնեն, վախնալով որ ցուցարարներուն կը միանան։ Բիաս-Միլան գծին կայարանապետները Միլանի համար տամակ չեն տար, և կառախմբին երթեւեկութեան չեն երաշխաւորիր։

ՌՈՒՍԻԱ.—Զարը անցեալ շաբաթ օր մայրաքաղաքին կայսերական պահնորդներուն զօրահանդէսը կատարեց, որուն մասնակցեցան 49 վաշտ հետեւակ զօրք, 51 գումարտակ հեծելազօրք և 156 թնդանօթ։ Զարը՝ ձիու վրայ փայլուն հետեւորդներով, որ կը բաղկանային մեծ դուքսերէն և օտար պետութեանց զինուորական կցորդներէն, ընկերակցութեամբ կայսրուհիին և մեծ դքսուհիներուն, որ կառքերով իրեն կը հետեւէին, անցաւ զօրքերուն առջեւէն։ Ցետոյ կայսերական թափորը տաղաւար մը մտաւ, որուն դրան մօտ կեցաւ կայսրը։ Զօրքերը սկսան անցնիլ իր առջեւէն։

Զօրահանդէսը վերջացաւ կեղծ յարձակումով մը, որ իսկոյն դադրեցաւ ճիշդ Զարին առջեւ։

ՀԱՅՆՐԻՀ ԻՆԵԱՆ.— Մայիս 6ին կը հեռագրուի Բիաս Զէուէն. «Հայնրիհ իշխան կարծուածէն աւելի կանուխ հոս հասաւ։ Որովհետեւ պարզապէս իբրև ծովակալ եկած է, պաշտօնական ընդունելութիւն չեղաւ անոր համար։ Պայծառ արեւ մը կար, երբ իշխանին նաւաքաժինը (Տեօյչլանդ և կէֆիկոն) ծովախորշը մտան. բերդերէն և Արթոնա, Բրինդ Վիլհէլմ մարտանաւերէն թնդանօթներ արձակուեցան, նաւազները կեցցէներ կ'արձակէին։ Այս փառաւոր հանդէսը մեծ տպաւորութիւն թողուց ներկայ եղող բազմաթիւ Զինուորներուն վրայ, Բիաս-Զէուէի ծովախորշին երկայնքը գտնուող գեղերուն ընակիչները ի նշան իրենց ուրախութեան հրթիռներ արձակեցին։ Երբ մարտանաւերը խարիսխ նետեցին նաւահանգստին մէջ, ծովահարութիւններ եղան նաւազներուն և ցամաքային զօրքերուն միջեւ, և շոգենաւեր սկսան երթալ գալ ծովեզերքէն դէպ ի մարտանաւերը։ Բոգենաս հարիւրապետ, Բիաս-Զէուէի կառավարիչը, և Պաուն Կոլ անձամբ գացին իշխանին քով։ Զինուորները Զինկթոյի փողոցները զարդարեցին գերմանական և կարմիր դրօշներով, կարմիրը Զինուորներուն բաղդաւոր համաձուած գոյնն է, և Պուտտայի մեհեանը ի պատիւ իշխանին դեղին լապտերներով զարդարուեցաւ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶԻՆԱՍՏԱՆ. — Օտէսայի ռուսական նաւատորմին կամաւոր ընկերութեան կողմէ վարձուած Ռ—ինոթոր անգլիական շոգենաւը ուրբաթ օր նոյն քաղաքէն Բորթ-Արթուր մեկնեցաւ։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ.—Կար

տեն ցաւ յայտնեց չարամիտ դրպարտութեանց համար։

Երիկունը դպրոցականները և դանազան ընկերութեանց անդամներ ջահեր վառեցին և թափոր մը կազմելով կանգ առին Թագաւորին բնակած տան առջեւ. արքայական ընտանիքը պատշգամը ելլալով, Բոքանիձա փաստաբանը հետեւեալ ճառը խօսեցաւ.

«Վեհափառ Տէր, Սպարթայի ժողովուրդը երջանիկ է իր քով ունենալով Ձերդ Վեհափառութիւնը. Երախտապարտ է ազգային խնդիրներու լուծման համար, որ արդիւնք է իր անձնուէր ջանքերուն։ կը մաղթէ որ Ձեր գործունէութիւնը հայրենիքին համար քաղաքական և աւելի բարեբաստիկ նոր կեանքի մը նախադուռը ըլլայ, և փառքը Ձեր գահին համար։»

Թագաւորը պատասխանեց.

«Զաւակներս. շնորհակալ եմ ձեր այդ օրագին ընդունելութեան համար։ կը յուսամ որ շատ անգամներ այցելեմ ձեր երկիրը. կեցցէ՛ երկրին երջանիկ ապագան, կեցցէ՛ Սպարթացի ժողովուրդը. կեցցէ՛ ազգը։»

Սպարթայի քաղաքապետին, Թագաւորը սա բառերը ըսաւ.

«Ոմանք կարծեցին թէ Պետութիւնը իրենց համար միայն գոյութիւն ունի։ կը խաբուին։»

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՐԻՈ-ՈՒԷՍԹ, 10 Մայիս.— Ամերիկեան երկու մարտանաւեր Ռիո-Ուէսթ կուգան։ Երկու նաւերն ալ ծանրապէս վնասուած կերեւան (տես յաջորդ հեռագիրը)։

ՀԱՎԱՆԱ.— Ամերիկեան երկու մարտանաւեր փորձեցին Քարտէնասի մուտքը կտրել. կէս ժամ կռուելէ յետոյ ետ մղուեցան։

—Բուլպայի Խորհրդարանը ուղերձ մը ղրկելով գաղթականութեանց նախարարին, բողոքեց Մ. Նահանգներու յարձակումին դէմ, և յայտարարեց թէ որոշած է պաշտպանել քաղաքին գերիշխանութիւնը։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Ո-ԷՐԼԻՈ Ռի-Ուէսթէն հեռագիր մը կը ստանայ, որ կ'ըսուի թէ Ո-Էնուլ Խորտիլանաւը կիրակի օր զարնուեցաւ երեք սպանական թնդանոթակրներու հետ՝ որոնցմէ մէկը զինաթափ եղաւ։ Ո-Էնուլ չվնասուեցաւ։

ՄԱՏՐԻՏ.—Մանր անկարգութիւններ ծագեցան նախընթաց օր Լինարէսի մէջ։ Երեք հոգի սպանուեցան. երեկ անդորրութիւնը հաստատուած էր։ Խռովութիւններ տեղի ունեցան նաև Բատիշէի, Ասպասթէի և Մարթոսի մէջ։

—Պլանքօ մարաշլատ զէնքի, ուտեստ և դրամ ուղեց հնագիրով։

Խորհրդարանը փութով պիտի քննէ արկէ պէտք եղած վարկերը։

Կառավարութիւնը պաշարման վիճակ հրապարակեց ամբողջ Սպանիոյ համար։

ՀՌՈՄ.— Պապ-Պէքքարիա զօրավարը Միլանէն կը հեռագրէ թէ քաղքին մէջ անդորրութիւն կը տիրէ։ Մեսինայի և Լուիզոյի մէջ աղմկից ցոյցեր եղան. քանի մը հոգի մեռան, և ուրիշներ վիրաւորուեցան։

ԲԻՇԹԱ.— Ֆրանսուա-Ժոզէֆ կայսրը հոս հասաւ։

ԶԷՖԻՆԷ.—Նիգրոյ իշխանը Լոնտոն մեկնեցաւ։ Միրքօ իշխանը հօրը կ'ընկերանայ մինչև Տարնդտա։

ԳԱԹԹԱՐՕ.— Սեւ Լեռան իշխանը Լոնտոն երթալէ առաջ Ապոմֆիա գնաց Պուլկարիոյ իշխանը տեսնելու համար։ Նիգրոյ իշխանին կ'ընկերանան Սեւ Լեռան արտաքին գործոց նախարարը և Զէֆինէի պուլկարական գործակատարը։

ԼՈՆՏՈՆ.—Շաղիի մէջ (Շանկայ) չինները ծանր խռովութիւն մը հանեցին. եւրոպացիներուն տուները աւարի տուին։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ 11 Մայիս.—Կը հաստատեն թէ Ամերիկացիք պէտք եղած բոլոր միջոցները ձեռք առած են յառաջիկայ Մայիս 16ին (չաբաթ օր) Բուլպայի ցամաքը զինուոր հանելու համար։

—Այսօր հասած հեռագրական լուրերը կը հաստատեն թէ Դալբի Գլխոյ սպանական տորմիղը Քատիշէ վերադարձած է, ամերիկեան նաւաքաժիններուն հարուածներէն խուսափելով։

—«Հերալտ» սպանական տորմիղին Քատիշէ մտնելուն առթիւ կ'ըսէ թէ խաղաղութեան վերահաստատումը շատ հեռու չէ, քանի որ Սպանիա ա՛լ համոզուած է թէ չպիտի կրնայ յաղթականօրէն պաշտպանել Բուլպան ու Բորթօ-Ռիքօն։

ՎԱՇԻՆԳԹՈՆ.—Ամէն կողմէ բազմաթիւ զինուորներ նաւահանգիստները կը համախմբուին Բուլպա մեկնելու համար։

ՄԱՏՐԻՏ.— Նախարարական կացութիւնը չէ փոխուած։ Բորթէզը ընդունեց ելմտական նախարարին ծրագիրը։ Նախարարապետ Պ. Սակասթա, հանրապետական երեսփոխան Պ. Սալմէրոնի յարձակումներուն պատասխանելով, հայրենասիրական ճառ մը արտասանեց՝ որ շատ ծափահարեցաւ։

ՀՌՈՄ.—Միլանի զօրքերուն թիւը աւելցաւ. խռովութիւնը վերջին ծայր ծանր և զսպումն ալ դժուար եղաւ։ Վիրաւորեալներու և մեռեալներու թիւը ահագին է։ Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ նաև Սիէնի, Բօմի, Մէսինայի, Բիզայի եւ Սբէձիայի մէջ։ Ումպերթօ Թագաւորվաղը Հռոմ պիտի դառնայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Լիմ անապատի միարաններէն Տէր Մակար վարդապետի յանձնուած էր Զարսանճաղի Առաջն. Տեղապահի պաշտօնը, և քանիցս գրուած էր Պատրիարքարանէն որ փութով իր պաշտօնատեղին ուղեւորի, ճամբու ծախքը Պատրիարքարանի կողմէ վճարուելու պայմանաւ։

Տէր Մակար վարդապետ դարձ իր պաշտօնատեղին գացած չըլլալով, Վանայ Առաջն. Տեղապահ Տ. Ստեփան վ. Աղաղատեանի յանձնարարուած էր փութացնել յիշեալ վարդապետին մեկնումը։ այս անգամ Աղաղատեան վարդապետը կը գրէ Պատրիարքարան թէ, Տէր Մակար վարդապետ իր անձնական գործերը կարգադրելէ անմիջապէս վերջը պիտի մեկնի արդէն իր պաշտօնատեղին։

—Մանուցած ենք արդէն թէ Տրապիզոնի գիւղերուն վրայ ձեռնադրուելու համար մայրաքաղաքս զրկուած ընծայացուներուն եկեղեցական հմտութիւնը անբաւական դատուելով, որոշուած էր մէկ քանի ամիս Արմաշու դպրեվանքին մէջ զանոնք հրահանգելէ ետքը ձեռնադրել քահանայ։

Այս անգամ Տրապիզոնի Առաջն. Տեղապահ Տէր Խոսրով Մ. վ. Պէհրիկեան գրութեամբ մը խնդրած է Պատրիարքարանէն, փութացնել յիշեալ ընծայացուներուն ձեռնադրութիւնը, խոստանալով ժամանակ մը Տրապիզոնի մէջ անոնց հարկ եղածը ուսուցանելէ վերջը զրկել զանոնք Լրենց համար սահմանուած եկեղեցիները։

—Այնթապի աղգայինները խընդրած են Պատրիարքարանէ իրենց Առաջն. Տեղապահ կարգել Երուսաղէմի միաբաններէն Բէշիկեան Տ. Վահան վարդապետը։ Տ. Վահան վարդապետ արդէն հովուական պաշտօն վարած է Դամասկոս և Պէյրութ և այժմ Երուսաղէմի Ամիոռին առաջին թարգմանի պաշտօնը կը վարէ։

—Կը լսենք թէ Ճանիկի վիճակին Առաջն. Տեղապահ Տ. Բարկէն Ծ. վ. Կրէտեսերեան, մօտերս Մշոյ վիճակին հովուութեան ևԳլակայ մայրավանքին վանահայրութեան պիտի կոչուի։

—Ընկ Սամսթիայի Ճամպազեան Յովհաննէս էֆ. որ այժմ առեւտրական գործով Տէտէաղաճ հաստատուած է, տեղւոյն Ս. Կարապետ եկեղեցիին նուիրած է երկու ձեռք պատարագիչ քահանայի զգեստ և ուրիշ եկեղեցական պիտոյք։

—Ամեն. Ս. Պատրիարքը երէկ առտու այցելութիւն մը տուաւ Վսեմ. Նորատունկեան Դաբրիել էֆէնտիի։

—Պոյաճը գիւղի Թաղ. խորհուրդը իր հրաժարականին վրայ պնդած ըլլալով, ընդունուեցաւ անոր հրաժարականը և որոշուեցաւ առժամեայ Թաղ. խորհուրդ մը կազմել և խնդիրը ներկայացնել Թաղ. ժողովի յառաջիկայ նստին։

—Իսթիւճեան Տ. Դէորդ Ծ. վարդապետը՝ որ այժմ Բարիզ կը գտնուի, ամենայն հայոց Ս. Հայրապետին կողմէ հրաւիրուած է Էջմիածին երթալ, ուր պիտի ստանայ եպիսկոպոսական աստիճան։

ՄԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՆԿԱՐՀԱՆՈՒԿԻՆ

ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Ապահովաբար Ամերիկացիք այնքան չպիտի յոգնին Բուլպայի խնդիրը լուծելու համար, որքան ես յոգնեցայ սա տարաբախտ կղզիին նկարհանուկը լուծելու ատեն։

Երկու քարտէսներ, ինչպէս ալ մօտեցեր են իրարու. Բուլպան ո՛ւր, Կէրշի նեղուցը ո՛ւր. երկուքին վրայ ալ մէյմէկ քաղաք կայ նշանակուած. որո՞նք են արդեօք։ Ըսենք թէ սա «Հավանան է, լա, ո՞ն հապա՞». —Սև ծովուն վրայ նաւահանգիստ խիստ շատ կայ, սակայն Կերշի նեղուցին մօտ մէկ հատ կայ, որուն անունն է Անաբա, մեր գրքին ալ այն կու գայ։ Ուրեմն պարբերութեան առաջին բառը պիտի ըլլայ Հավանա կ անաբա ր = հաւանականաբար։

Բայց ի՞նչ են սա օրերու անունները որ խառն ի խուռն իրարու կը յաջորդեն։ Զե՛, մի՛ խաբուիք, ատոնք նշանակել կ'ուզեն Դէկ ֆանէ օր, որուն կցելով էն վանկը, կ'ունենանք «Էկ քանի օրէն»։

Բ. տառը յայտնի է թէ կը նշանակէ Էրէլրորդ։ Նա՝ մը, հետեւեն ա տառը արդէն նա-ատարդ բառին տարերքը կը կազմեն, բայց մարդը ո՛ւրկէ գտնելու է, ի՞նչ կը նշանակէ «կենդանակերպն ի խոյն» բացատրութիւնը. — Զէ՞ մի որ Զոտիակոսը 12 հաւասար մասերու կը բաժնուի, աստեղատուն անուամբ, և կ'ըսուի թէ արեւը Խոյ աստեղատունը կը մտնէ Մարտ ամսուն մէջ. ուրեմն Մարտն ալ գտանք։ Մնաց սա երեք բաղաձայնները կարդալ. Մվձ. առանց ձայնաւորի ալ ի՞նչպէս կարդանք։ Մը՞վճ. թէ Մրվճ. — ի՞նչ փոյթ, նախ մը վանկը տանի՛ր նաւամարտին քով, և ապա ջանանք լուծել միւսը։ Ֆրանսայի արեւմտեան ծովերը և Լա Ռոշէլ նաւահանգիստը ի՞նչ դեր ունին հոս, ոչինչ. — բայց կղզի մը կայ, նաւահանգիստին դէմ, որ գէթ սա հանելուկին մէջ դեր մը պիտի խաղայ, Ռէ կղզին է ան. բերնէք կցենք «վը՞ն», կ'ըլլայ վը՞ն։ Արդ, անգամ մը ժողվենք տեսնենք ի՞նչ եղան գտածնիս.

«Հաւանականաբար մէկ քանի օրէն երկրորդ նաւամարտ մը վճռէ։» Դժուար չէ ալ գտնել սեռի խնդիրը. քանի որ ուներնք Բռ—պա, որուն պիտի կցենք յ, ունենալու համար Բռ—պայ և Լեյտոյ կնկան պատկեր մը՝ որուն ոտքին տակ անիւ մը կայ. Բախտն է ան որ անիւի պէս կը դառնայ. ինչպէս խե՛ղճ Սպանիայինը, որ չտկուելիք չուներ ա՛լ, քանի որ գրեթէ անհերքելի է թէ՝

«Հաւանականաբար մէկ քանի օրէն երկրորդ նաւամարտ մը վճռէ Բուլպայի բախտը։»

ՊԱՐԹԵՒ

Ընտրեալ լուրեր

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ ՇՆՈՐՀՈՒԵՑԱՒ

Ճուհարի իշխան Իպրահիմ Խանի ականակուռ և Ճուհարի Պետական Խորհրդին դեր - նախագահ Ապտուլրահման էֆ. լիլ. կալգի Օսմանլիէ պատուանշան։

Սվազի կուսակալ Հասան բաշայի կնոջ Ա. կարգի, կայս. անձնական բանակին մարաշխատ Բաուի բաշայի աղջկան Բ. կարգի և ոստիկանութեան նախարար Շեֆիգ պէյի աղջկան Դ. կարգի Շեֆգաբաժ։

Բժշկական վարժարանի ուսուցիչներէն Շեֆիգ բաշայի և ներքին տեսուչ Իհսան պէյի Իմիմիյաղի արծաթ շքադրամ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՕՍՄ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԶԵԶՈՒ.— Մատիտէն քաշուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ օսմ. դեսպան Նէճիպ բաշա պաշտօնապէս իմացուց Սպանիոյ կառավարութեան թէ, օսմ. կառավարութիւնը ներկայ պատերազմին առթիւ չեզոքութիւն պիտի պահէ։

Թուրքիոյ չեզոքութիւնը պաշտօնապէս հաղորդուած է նաև Մ. Նահանգներու կառավարութեան։

Մ. Նահանգներու արտաքին գործոց նախարարը խոստացաւ օսմ. դեսպան Ֆերուսի պէյի, պէտք եղած դիւրութիւնները տալ օսմ. սպաներուն, որ պիտի հետեւին պատերազմական գործողութեանց։

ԹԵՍԱԼԻՈՅ ՊԱՐՊՈՒՄԸ.—Մայիս 9թուականով Աթէնքէն կը գրեն. Վասոս զօրավարը որ իր բանակով Թեսալիա պիտի մտնայ, երբ օսմ. զօրքերը պարպուին անակ, ելէկ պատերազմական նախարարին հետ տեսակցելով հրահանգներ ստացաւ։ Այս գիշեր կը մեկնի Մէթո

ԿԱՐԴԱ՛Ն

Անոր բ կը դառնայէն ցնցղատապի (դոնդղի) և հինցած ու ընչոտ հարբուխներէ

Զնայուած կամ դէշ դարմանուած հարբուխ մը շատ անգամ ցնցղատապի կը փոխուի, եթէ թոքախտի չդառնայ. երբեմն նոպաները այնքան ուժգին և յաճախակի կըլլան որ ամբողջ կազմը-ուածքը կը խանգարի. քունը դրեթէ անկարելի կըլլայ. զարկը անկանոն. ա-մենաթեթեւ պաղը կը կրկնապատկէ ցաւերը։ Ցաճախ գնտակներ կը կազ-մուին որ շատնալով կը դոցեն թոքերը. երբ խուլ գոյանայ ոթքերուն բշիշները կը քաքաչուին և մեծաքանակ նիւթ կը կորսուի, խռոչներ յառաջ գալով։ Հիւանդը կը հիւծի առանց ցաւ զգալու, յարատեւ մեղմագձռոտութեան մը մէջ կինայ. իր թուքը, սկզբան ճերմակ, փրփրոտ և սատափի գոյն, տակաւ առ տակաւ գորշ կանաչկէկ գոյն մը կառնէ, իր կեանքը ուրիշ բան չէ բայց եթէ յայտ հոգեվարքը մը և կը մարի կատարեալ գիտակցութեամբ։ Պէտք է զգուշանալ ուրեմն այն հարբուխէն որ կերկարի և որ մանաւանդ ցնցղատապի մը ծնունդ կուտայ։ Պէտք է արգիլել չարիքը երբ տակաւին չէ ծանրացած և ամենէն լաւը սկիզբէն իսկ ջնջելն է զայն։

Խհուէի դգալ մը «Կուտռօն տը Կիւյօ» գաւաթ մը ջուրի կամ գործածուած ըմպելիին խառնուած, բաւական է շատ անգամ բժշկելու համար քիչ ատենուան մէջ ամենէն յամառ հարբուխը և ամենէն հինցած փոզատապը։ Ա.յսպէս կարելի է նոյն իսկ կասեցնել թոքախտը, որ արդէն բաւական յառաջացած ըլլայ։ Այս պարագային մէջ, կուտռօնը կը կեցնէ գնտակներուն քայքայումը, ու երբ բնութիւնը օգնէ, բուժումը շատ անգամ յուսացուածէն աւելի արագ կըլլայ։ Պարզ է ասիկա ճշմարիտ։

«Կիւյօի Կուտռօնով» 30 տարիէ ի վեր, բազմաթիւ անյուսալի բուժումներ ստացուած ըլլալով, մէկ քանի մրցակիցներ, օգուտ քաղելով երբեմն անունի նմանութենէ, կուզեն իրենց արտադրութիւնը ծախել բուն արտադրութեան տեղ, խաբելով հիւանդը ի վնաս անոր։

Արդարեւ զանազան տեսակ կուտռօններ կան։

Ամենէն լաւ կուտռօն տուող եղեւնիները Նորվէկիոյ մէջ կը դտնուին և Մ. Կիւյօ իր արտադրութիւններուն համար կը գործածէ Նորվէկիոյ ամենէն մաքուր կուտռօնը, հակառակ իր բարձր գինին. մինչդեռ յաճախ, ուրիշներ, խնայողութիւն ընելու համար վարնոց կուտռօններ կը գործածեն, որ շատ աւելի ա-ժան են բայց չեն բուժեր։

Ուրեմն պէտք է, ցնցղատապը, հարբուխը և մանաւանդ թոքախտը և դժուարաշնչութիւնը բուժելու համար, միմիայն և բացարձակապէս Կիւյօի կուտռօնը հարցնել դեղարանները և ազէկ մը ապահովուիլ թէ դեղագործը Կիւյօի ճշմարիտ կուտռօնը կուտայ ձեզի։ Արդ, դիւրին է գիտնալ այդ բանը, նայելով թէ պիտակը կը կրէ՞ սա հասցէն Maison frère, 19 rue Jacob, Paris, ուր փոխադրուած է Մ. Կիւյօ 1869էն ի վեր։ Իւրաքանչիւր շիշ իր պիտակին վրայ կը կրէ հնարիչին ստորագրութիւնը E. Guyot, երեք գոյնով, մանիշակագոյն, կանաչ և կարմիր, շեղակի գրուած։

Սոյն գեղը կը գտնուի Պոլսոյ և գաւառներու բոլոր դեղարաններուն մէջ։

Այս դեղին ուրիշ մէկ առաւելութիւնը, իր գինին չափաւորութիւնն է. եթէ նկատի առնուի թէ մէկ շիշ Կիւյօի կուտռօնով 12էն 15 լիտր ջուր կամ ըմպելի կը գործածուի, կը հետեւի թէ, ենթադրելով որ օրը մէկ լիտր ջուր կը խմուի, օրը հազիւ մէկ ղրշ.ի դեղ պէտք է գործածել։ Ցայտնի է թէ գիւրաբուժութեան հետ գինն ալ ծառայած է ժողովրդականացնելու այս դեղին գործածութիւնը։

19—26

PILULES de BLANCARD

ՊԼԱՆՔԱՐԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Երկաթախառն դեղերու ամէնէն ընտիրը բնաւ չաւրուիր ու ազդեցութիւնը չի կորսնցներ. գնահատուած է բժշկական Ակադեմիէն։

Կը բուժէ.

Անարիւնութիւնը, կիներու սպիտակհոսութիւնը, կիներու դաշտանի յապաղումը, ոսկրի հիւանդութիւններն ու ծուռութիւնները։

SIROP DE BLANCARD

ՊԼԱՆՔԱՐԻ ՕՇԱՐԱԿ

Պլանքարի դեղահատներուն յար և նման է բաղադրութեան և ազդեցութեան տեսակէտով և բնաւ չաւրուիր։

Գործածութիւն Եպանակ

Դեղահատերը 2 6 հատ)օրական
Օշարակ 1 3 ապր. դգալ)

Կեղծերէն զգուշանալու համար պէտք է ուշադրութեամբ փնտռել հետեւեալը պիտակներուն վրայ։

Blancard, 40 rue Bonapart

Թուրքիոյ ընդհ. դեղարաններուն մէջ կը ծախուի։ 34 19—32

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ՞Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Ներքեւի գրենիքներուն վերի յարկը, հիւր Զբաղուտեանց դէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաներն դէպ ի դիպուն կը լեցնեն. ցաւազրկելու և բնական վերադառնալու պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր, և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, դեմի յեռաորդներուն ըստ գոյնի, ծամելու-ի, և ազատ արտասանութեան երաշխաւորեալ։

Բերանի հիւանդութիւնը կատարելապէս կը բուժուին, ինչպէս նաեւ թրմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն.

Ց.Դ. Ամերկ. սով.համաձայն ձմեռները կիրակի օրերն ալ.(դինվ- էն- օր) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (դինվ- էն- էնէբ) հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին

Գատարգիւցիք կրնան դիմել իւրեանց բնակարանն, Ռի- 1 Թշնամիի գոյց։

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի կայս. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեմբերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ.— ԿԵԱՆՔ.— ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ԱՐԿԱԾՔ։

Ընկ.՝դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած	10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	67,000,000 »
1895 ի հասոյթք	25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ Պոլիս — Ա. ՀԻՒՐՄԻԶ

Ղալաթիա, Ֆրանկ Ֆրէր (հին Մատրոսեան պեղէ) — Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար — ԹԷՈՏՕՐ ՐԷԲԷՆ

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.
ՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՒՄԱՐ

906,000,000 ՖՐԱՆՔ

Տնօրէնութեան յիշատակ

Փարիզ, 16, Պուլվար աէ դ'Իթալիէն. 1, 3, եր Լը Բէլթիէ փողոցի սեփական շէնքին մէջ 1845էն հիմնուած է Ֆր

Ապահովագրներու վճար. 1 Մէկ-	123,000000
1895է պրեմիումներ	
Ապահովագրեալներու վճարուած	87,000000
Հասոյթ	196,000000
Նոր ապահովագրութիւն	661,000000
1896 յունուար 1	
Աւանդ եւ անշարժ կալ. յ'Եւրոպա	40,00000
Ցանելեալ դրամագլուխ	121,00000
Գրոյ ապահովագրութիւնը	1Մէկ-141,00000

Տիեզերական ապահովագրէք

Շահաբաժիններու բաշխմամբ և ապահովագրեր վերադարձմամբ՝ ի դէպ մահու

Պայմանագրութեան նոր եղանակ

սկսեալ Առաջին տարւոյն լրանալուն պէս։

ԱՒԱՆՑ ՎԵՐԱԳԱՀՈՒՄԻ ի մասին բնակութեան և ուղեւորութեան.

Հինգ տարի ետքը ԻՐԱՒՈՒՆՔ տալով ընկերութենէն փոխառութիւններու որոց գումարը նշանակուած է ապահովագրին մէջ։ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ Տնօրէնութեան ի Թուրքիա

18ֆ Ճ. ՈՒ. ՀՈՒՐՄՈԶ եւ ԸՆԿ.
Գլխաւոր ի ազ, Վ. Իս խան, Ղալաթիա

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՈՒԻԶ ՁՕՐԱՑՈՒՑԻՉ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

Ամենազօր կազդուրիչ զոր պարտին գործածել Ապաքինողները, Մերերը, կանայք, ակա բակազմ Տղաներն և ամեն փափուկ անձինք։

Բազկացեալ Մկանաց և Ջրզային ու Ոսկրային դրութեանց կազմութեան և զարգացման յոյժ անհրաժեշտ Նիւթերով։

ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻԻԹ ՖՈՍՖԱՏ ՏԸ ՇՕ

Վիալի Գինին ամենէն ազդեւ գեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Ախտաց տկարութեան, Դեղնութեան, Թոչախտի, Սատմոքսի ամեն ցաւերու, Փորհարութեան, Հիւծման, երկարաաքինման, և.ն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Զգային ուժգնութեան ամեն վիճակներուն որոց շատեր չարաշուք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

Լիոն—Դեղարան ժ. Վիալ, Վիքթոր Հիւկօ փողոց, 14—Լիոն 507

Ծախակալ և միակ աւանդապահ ի Կ. Պոլիս ՕԿԻՒՍԹ ԲԱՍԷԿԱ Ղալաթիա, Մոմհանէ, թիւ 86 քանակ կը վաճառուի ամեն դեղարաններու մէջ և դեղավաճառներու քով։

ԹՐԻԱՆՏԱՖԻԼՕՐՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՑ ՀՄՊԵԼԵԱՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մասնիկա-պէս

Ղալաթիա, ՍՈՄՔԱՆԷ ճուսաէխի, իւ 69

Սոյն գործարանը, բացուած 1878ին, կը ծախէ ամեն տեսակ մասթիքա և տիզ, զուտ խաղողէ շինուած։

Թրիանտաֆիլօրուլօ եղբարց օղին, օժտուած հաղուագիւտ յատկութեամբ ու ճաշակով, ախորժակը կը բանայ, ջիղերուն ուժ. և մտքին կորով կուտայ. Նրքաճաշակ խմողներուն կը յանձնարարուի Թրիանտաֆիլօրուլօ եղբարց օղին, որ կը ծախուի գոցուած և կնքուած շիշերով։

Դիմել. Բերա Եանի, Հէլվէցիա, Պիզոնս, Կամպրիոնս գարեջրատուները, Բարատօրուլօ, Բարաեանօրուլօ, Գուրցալի, Գրինիգօս, Մարսիլիա և Տիմիթրաքօրուլօս նպարեղէնի վաճառատունները, Թարլապաշի 65 և 170 թիւ ըմպելեաց մթերանոցները, Սիրքեճի Վասիլիատի և Զօգօ գարեջրատունները, Պալքը բաղար Ֆիլօքս և Լէվասի խանութները, Լիմոն խսկէլէսի Պելիրինի մթերանոցը, Պէշիքթաշ Անէսթի. Գագարի և Բանճօրուլօսի խանութները։

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱՆ և ՄԱՐՈՒԵԱՆ

Ն. ԲԱՌԷ ԵՒ ԸՆԿ

Մարսէյլ-ոյ և Գալաթա-ի Գլխաւոր կանգնաւորագրեալ Բանող

ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Մայիս 16 Մէնէրեալ Անատոլուի եղերքէն։

ՄԵԿՆՈՒՄ

Մայիս 17 Մէնէրեալ Մարսիլիա ուղղակի։

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեայ ուղեւորութիւնն ի միասին առնելով,

Ա. կարգ 245 ֆրանք
Բ. » 175 »

Ուղեւորէ և արագ ուղեւորութիւն

Նաւագրէզի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատար
ԹԻՈՊԷՄ ԲԸՊՈՒԼ

575 Թոփհանէ, քարափին վրայ

PILULES de BLANCARD

ՊԼԱՆՔԱՐԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

Երկաթախառն դեղերու ամէնէն ընտիրը բնաւ չաւրուիր ու ազդեցութիւնը չի կորսնցներ. գնահատուած է բժշկական Ակադեմիէն։

Կը բուժէ.

Անարիւնութիւնը, կիներու սպիտակհոսութիւնը, կիներու դաշտանի յապաղումը, ոսկրի հիւանդութիւններն ու ծուռութիւնները։

SIROP DE BLANCARD

ՊԼԱՆՔԱՐԻ ՕՇԱՐԱԿ

Պլանքարի դեղահատներուն յար և նման է բաղադրութեան և ազդեցութեան տեսակէտով և բնաւ չաւրուիր։

Գործածութիւն Եպանակ

Դեղահատերը 2 6 հատ)օրական
Օշարակ 1 3 ապր. դգալ)

Կեղծերէն զգուշանալու համար պէտք է ուշադրութեամբ փնտռել հետեւեալը պիտակներուն վրայ։

Blancard, 40 rue Bonapart

Թուրքիոյ ընդհ. դեղարաններուն մէջ կը ծախուի։ 34 19—32

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՕՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆՔԱՇԻՐ

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1862Ի Ն
ԴԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,127,500 ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ
ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ՌԻՕԼԴԷՐ ՖԻՆՃԷԼ

Հելլէ Խան, Թիւ 2—3, Վիլլա-ի փողց, Ղալաթա

Առաջնակարգ Ընկերութիւն մէ սա, իր առատաձեռնութեամբ, ճշդապահութեամբ և պատուաւորութեամբ համբաւաւոր։

ՖՆԼԻ ԹԷՈՏՈՐ ՍԹԷՖԱՆՈՒ

ՄՈՍ

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հիվբէ-լի, Գօրպոյի, Մէջիդիէքեանի և Սէ- Ծովի ճշէ- բանող

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	
Բամսէս	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյսը	3000	Օսայրիս	2250
Քեանորուս	3000	Բէրա	2250
Ֆարոս	3000	Մֆինքս	2000
Սամանի	3000	Կասրնի	1500
Թարիօթիս	2500	Կիւյէն	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ
Ուլթոլ խան
ՃԷՍՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

568 31, Ճէյմս Սդրիդ Լիվերբուլ

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՐԹԵԻԵԿՈՂ ՇՈՅԵՆԱՒԵՐ

2 — Հարէմէն Սալամազ բացի կիր.է)
4 — » » բացի ուր.է
10 40 » » բացի ուր. կիր. օրերէ)
11 25 » » ուր. կիր. ժ. 10.45ին
1 30 կամուրջէն Հարէմ Սալամազ բացի կիր.է
3 30 » » » բացի Ուր.է
10 10 » » անտի Ցալամազ բացի ուր. կիր. օրերէ
11 10 » » » Սալամազ [կիրակի եւ ուրբաթ օրերը ժամ 10.30ին։

ԻՍԿԻԻՏԱՐ ՍԻՐԲԷՃԻ ԻՍԿԷԼԷՍԻ

ԵՒ

ԳԱՊԱՔԹԵԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱՒԱՐՁ ՇՈՅԵՆԱՒՈՒԹ ԵՐԹԵԻԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

3 15 Իւսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրբէճի
4 45 Իւսկիւտարէն Սիրբէճի
9 45 Իւսկիւտարէն Սիրբէճի
11 — Իւսկիւտարէն Սիրբէճի
4 — Սիրբէճիէն Իւսկիւտար
5 30 Սիրբէճիէն Գապաթաշ Իւսկիւտար
10 30 Սիրբէճիէն Իւսկիւտար
11 30 Սիրբէճիէն Գպգ.Իւսկիւտար

Յան.—Օրը միգապատ եղած ատեն շոգենաւը իրենց գտնուած տեղերը պիտի մնան։

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՍԱԿԱՆ

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Հ2. 28 10 Միտիլլի, Իզմիր, Պիրէոն, Ադերսանդրիա, ժամը 3ին յետ միջօրէի։
Հ2. 29 11 Սեվաստաբոլին սուրհանդակ, առաւօտեան ժամ 10ի։
Եշ. 30 12 Տարտանէլ, Այնօրոզ, Մէլանի՝, Իզմիր ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Շբ. 2,14 Իէպոլու. Սամսուն, Օ. տու, Կիրասուն, Տրապիզոն եւ Պաթում առտուն ժամը 11ին։ 562

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.
ՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՒՄԱՐ

906,000,000 ՖՐԱՆՔ

Տնօրէնութեան յիշատակ

Փարիզ, 16, Պուլվար աէ դ'Իթալիէն. 1, 3, եր Լը Բէլթիէ փողոցի սեփական շէնքին մէջ 1845էն հիմնուած է Ֆր

Ապահովագրներու վճար. 1 Մէկ-	123,000000
1895է պրեմիումներ	
Ապահովագրեալներու վճարուած	87,000000
Հասոյթ	196,000000
Նոր ապահովագրութիւն	661,000000
1896 յունուար 1	
Աւանդ եւ անշարժ կալ. յ'Եւրոպա	40,00000
Ցանելեալ դրամագլուխ	121,00000
Գրոյ ապահովագրութիւնը	1Մէկ-141,00000

Տիեզերական ապահովագրէք

Շահաբաժիններու բաշխմամբ և ապահովագրեր վերադարձմամբ՝ ի դէպ մահու

Պայմանագրութեան նոր եղանակ

սկսեալ Առաջին տարւոյն լրանալուն պէս։

ԱՒԱՆՑ ՎԵՐԱԳԱՀՈՒՄԻ ի մասին բնակութեան և ուղեւորութեան.

Հինգ տարի ետքը ԻՐԱՒՈՒՆՔ տալով ընկերութենէն փոխառութիւններու որոց գումարը նշանակուած է ապահովագրին մէջ։ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ Տնօրէնութեան ի Թուրքիա

18ֆ Ճ. ՈՒ. ՀՈՒՐՄՈԶ եւ ԸՆԿ.
Գլխաւոր ի ազ, Վ. Իս խան, Ղալաթիա

ՖՐԵՏ. ԼԷՕԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈՅԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հիվբէ-լի և Արբ-էլէց ճշէ- բանող շոգենաւերը

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Վիրդորիան	10500	Ցլավիան	3500
Առմենիան	10500	Եշիրբէրն	3500
Քէսդրիան	10500	Աբրժ.ոն	3000
Լանքաստրիան	9000	Այմէրիան	2500
Ցիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գօլօմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ձորմիան	8000	Անատոլուգիան	2500
Գոսդոնիտն	8000	Ալգաշիրն	2500
Ֆիրմինիան	8000	Լէսպիան	2000
Ցալէրնիան	3700	Մինեօ	900
Վալվնիան	3700	Օրօրդ	800
Ցլամինիան	3700	Լիսպօն	800
Ցապիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Դաւթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրահանգը զրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ

ԷՏՎԱՐ ԼԱՅՈՆԴԷՆ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1
Ղալաթիա

Արտօնատէր Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

«ՄԱՍԻՍ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԷՄԻԼ ԿԱՊՈՒԻՕ

ԴԺՈԽԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԲԱՍՔԱԼ ԵՒ ՄԱՐԳԸՐԻՏ

—Օրիորդ, Պ. Վալորսկ մարքիզը վարն է. և կը հարցնէ թէ օրիորդը կրնա՞յ զինքն ընդունելու պատիւն ընել իրեն...

Ժ.

Վալորսկ անունը լսելուն պէս՝ Օր. Մարգըրիտի և հաշտարար դատաւորին աչքին իրարու հանդիպեցան ա՛յնպիսի նայուածքով մը, որուն մէջ տարօրինակ կարծիքներ նկարուած էին։

Բայց աղջիկը կը ատատմնէր որոշում մ'ընելու։

Հարկ եղաւ որ դատաւորը վերջ տար անոր վարանման։

—Աղաչեցէք Պ. Մարքիզին որ վեր հրամէ, ըսաւ սպասաւորին։

Ծառան դուրս ելնելուն պէս.

—Ի՞նչ կ'ընէք, պարո՛ն, դոյեց Օր. Մարգըրիտ, իմ ձեզ պատմածէս ետեւ կ'ուզէք որ ընդունի՞մ զայն...։

—Պէտք է, զաւա՛կս, և բացարձակապէս։ Պէտք է դիտնաք թէ ի՞նչ կ'ուզէ և ի՞նչ յուսով կ'ուգայ ձեզ տեսնել։ Ընդունեցէք և հանդարտ եղէք...։

Խեղճ աղջիկը՝ չփոթած՝ հապճեպով սկսաւ իր հաղուստին անկարգութիւնը շտկել և մազերը վեր ժողվել, որք ուսերուն վրայ ցրուած էին։

—Չէ՞ք գուշակեր, պարո՛ն, կ'ըսէր, այդ մարքիզը ինչ Պ. Տը Շալիսի մառանգը կը կարծէ...։ Իրեն համար՝ միլիոններուն շլացուցիչ ցոլքը կը պահեմ...։ Թող գայ... խող գայ...։

—Լուեցէք, աւասիկ։

Վալորսկ մարքիզը ներս մտաւ՝ վերջին ծայր խնամով հագուած, ինչպէս որ սովոր են նրբաճաշակ ազնուականները, որոց համար բանթալոնի մը գոյնն և բաճկոնակի մը ձեւը մեծ կարեւորութիւն ունին։

Բայց դէմքը, սովորաբար անհոգ, գոհ և ծանր երեւոյթ մ'ունէր։

Սմենախորին յարդանքով մը ողջունեց օրիորդն, և առանց հաշտարար դատաւորը տեսնելու երեւոյթի.

—Կը յուսամ որ ներողամիտ կ'ըլլաք, օրիո՛րդ, ըսաւ, ձեզ ներկայանալ ուզելուս համար, որպէս զի իմ համակրական կսկիծս յայտնեմ...։ Հիմա իմացայ այն սոսկալի դժբաղդութիւնը որ ձեզ կը հարուածէ... ձեր հօր անակնկալ մահը։

Աղջիկը զարհուրելու պէս եւ քաշուեցաւ կրկնելով.

—Իմ հո՞ր...։

Միւսն՝ առանց չփոթելու.

—Դիտեմ, ըսաւ, զորովակերպ ձայնով մը, դիտեմ որ Պ. Տը Շալիսն ձեր ծնունդը դաղտնի կը պահէր ձեզ...։ բայց ինձի յայտներ էր իւր դաղտնիքը...։

—Ձեզի՞... ընդմիջեց հաշտարար դատաւորը՝ չկրնալով ինքզինքը բռնել։

—Մարքիզին հպարտ դէմքով մը վերէն վար չափեց սեւաղեստ ծերունին, և անզգոյշ ստորադասի մ'ուղղեալ չոր ձայնով մը.

—Այո՛, ինձի, պարո՛ն, պատասխանեց։ Եւ ոչ միայն Պ. Տը Շալիս կոմսը բերնով յայտնեց ինձ, այլև դրով հաղորդուց ինձ իւր վարմունքին յարգելի պատճառները, ինչպէս նաեւ իւր հաստատ դիտաւորութիւնը՝ ոչ թէ ճանչելու՝ այլ որդեգրելու Օր. Մարգըրիտն, որպէս զի ապահովապէս անոր ժառանգեցնէ իւր հարստութիւնն ու անունը։

—Ա՜, բրաւ դատաւորն, երբ թէ յանկարծական նշոյլ մը կը լուսաւորէր զինքը...։

Բայց արդէն, առանց կարեւորութիւն տալու այդ արտասովոր բացագանչութեան, Պ. Վալորսկ՝ Օր. Մարգըրիտի դառնալով՝ կ'ըսէր.

—Ձեր տգիտութիւնը կ'ապացուցանէ ինձ, Օրիո՛րդ, թէ ձեր մարդիկը ոչ չխարեցին երբ ըսին թէ խեղճ Պ. Տը Շալիս պարզապէս չանխահաղ եղաւ...։ Բայց ուրիշ բան մ'ըսին ինձ, որուն չեմ կրնար հաւատալ...։ Հաստատեցին թէ կոմսը ձեզ նկատմամբ որ և է տնօրէնութիւն մ'ըրած չէր, թէ կտակ մը չմոռցուր, և թէ... Ներեցէք իմ անզգուշութեանս, զոր ակնածալից հանգիստութիւն մը ընել կ'ուտայ ինձ... և թէ այս անհասկընալի և մեղապարտ անխոհեմութեան պատճառաւ, դուք, իւր աղջիկը, առանց ապրուստի կը մնաք...։ Կարելի՞ բան է այս։

—Ստոյգ ճշմարտութիւնն է այդ, պարո՛ն, պատասխանեց Օր. Մարգըրիտ...։ Ապրելու համար պէտք պիտի ըլլայ ինձ աշխատիլ այսուհետեւ...։

Այս խօսքը տեսակ մը դոհունակութեամբ արտասանեց՝ սպասելով Մարքիզին կողմէ ա՛նպիսի շարժման մը, որով հասկըցուէր իւր տենչանաց ցածութիւնն, և կը պատրաստուէր հաճոյք քաղել անոր չփոթութենէն։

Բայց այնպէս չեղաւ։

Ոչ միայն չապշեցաւ կամ չտխրեցաւ Պ. Վալորսկ, այլ ուժով չունչ մ'առաւ, վրայէն ամենածանր բեռ մը ինկածի պէս, և աչքը փայլիլ սկսաւ։

—Ուրեմն, ըսաւ զսպեալ ուրախութեամբ մը, պիտի համարձակիմ խօսիլ... և պիտի խօսիմ, օրիո՛րդ, եթէ հաճիք թոյլ տալ ինձ...։

Աղջիկը սրտատանջ հետաքրքրութեամբ մ'անոր կընայէր, բան մը չհասկընալով անոր կեցուածքէն։

—Խօսեցէք, պարո՛ն, ըսաւ։

—Կը հնազանդիմ, օրիո՛րդ, պատասխանեց խոնարհելով...։ Բայց նախ թոյլ տուէք ինձ ըսել ձեզ թէ ո՛րչափ մեծ եղան իմ յոյսերս...։ Ինձ համար ալ թերեւս Պ. Տը Շալիսի մահն անդարմանելի դժբաղդութիւն մ'է...։ Թոյլ տուէք էր ինձ, օրիո՛րդ, որ ձեր ձեռքը խնդրելու պատուոյն փափաքիմ։ Թէ որ բան մը չէր ըսած ձեզ, պատճառն այս էր որ ձեզ ազատ թողուլ կ'ուզէր, պարտք դնելով իմ վրայ, ահեղ պարտականութիւն մը՝ ձեր հաւանութեանն արժանի ըլլալու։ Բայց անոր և իմ մէջ ամէն բան որոշուած ու կարգադրուած էր. երեք միլիոն օժիտ կ'ուտար իւր աղջկան, Օրիորդ Մարգըրիտ Տը Շալիսի։

—Ես ոչ եւս օրիորդ Տը Շալիս եմ, պարո՛ն Մարքիզ, և ոչ եւս օժիտ ունիմ։

Մարքիզն զգաց հեգնութեան սուր ծայրը, որովհետեւ քիչ մ'արիւն եկաւ այտերուն վրայ, բայց իւր պաղարիւնը չայլայլեցաւ։

—Եթէ տակաւին հարուստ ըլլայիք, օրիո՛րդ, ըսաւ անտես եղած պարկեշտ մարդու մը յանդիմանական ձայնով, թերեւս ուժ ունենայի ծածկելու այն զգայմունքը զոր դուք ներշնչած եք ինձ. բայց...։

Թարգմ. Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ
(Շարունակելի)